

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”



Wat kan ik voor U doen?

En Elisa vroeg haar: Wat kan ik voor u doen?

2 Koningen 4:1-7

God verhoórt uw gebed.

Maar Hij doet dat op zijn manier!

„Elisa sprak tot de profetenweduwe: Wat kan ik voor u doen? Zeg me eens: Wat hebt u in huis?

Ze zeide: Uw dienaar heeft niets anders in huis dan een kruik olie.

Toen sprak Elisa: Ga bij al uw burens lege vaten vragen, maar vooral niet te weinig. Dan moet u naar huis gaan, en de deur achter u en uw jongens sluiten. Giet dan olie in al die vaten, en zet de volle op zij.

Nadat zij van hem was weggegaan, sloot zij de deur achter zich en haar jongens; en terwijl deze de vaten aanreikten, bleef zij ze maar vol gieten.

Toen de vaten vol waren, zei zij tot haar zoon: Geef me nog een ander vat. Maar hij antwoordde haar: Er is geen vat meer.”

U voelt wel: wat Elisa van deze vrouw vraagt — ik mag ook zeggen: wat Jezus Christus van deze vrouw vraagt, is volkomen belachelijk en waanzinnig!

De profetenweduwe moet de buurt op, om lege potten en pannen te verzamelen.

Ik hóór de mensen in Ergenshuizen al praten tegen elkaar: „Wat móét dat mens met al die pannen?” vraagt de één.

„Hm”, bromt een ander, „onze mevrouw is het ook in 't hoofd geslagen. Sjouwt de hele buurt af om lege teilen en emmers!”

„Ach”, zegt een derde, „stil maar! Ze heeft wél een klap gekregen, hoor, door het overlijden van haar man!”

Kijk, éérst hadden de mensen allemaal médelijden met die arme weduwe.

Nú lachen ze haar allemaal út: „Moet je horen! De pastorie staat tjökvol emmers en teilen: de keuken, de kamers, de gang, en de trap!”

Maar deze domineesvrouw dóét, wat Gód tot haar gezègd heeft. Ze gáát — als een blind paard met ógkleppen voor.

Dat moet ú ook maar eens doen!

Dòmweg dóén, wat Gód tegen u zègt.

Wat God tegen u zègt: in zijn Wóórd, in de Bijbel!

Vertróuw op de Here Jézus!

Verlóóchen je zèlf!

Heb je nááste lief!

Vècht tegen je zònde!

Dat zègt God tegen u. Dat moet u dóén!

Gewóón: dóén.

Ook al lachen de mensen u uit.

Ook al begint u aan u zèlf te twijfelen.

Dat heeft de domineesvrouw uit Ergenshuizen óók gedaan: getwijfeld aan zichzelf — wat dàcht u!

Elisa — Jezus Christus — heeft tot haar gezegd: „Giet al die vaten vól!”

„Ja, maar”, denkt deze vrouw: „Hoe móét dat dan? En waarmée moet dat dan? Dat kàn toch niet? Daar heb ik toch geen middelen voor!”

Het enige wat ze in huis heeft, is een kruikje olie. Een eau-de-cologne-flesje vol olie. Dat is alles.

En met dat kleine flesje al de teilen en emmers van het hele dorp volgieten? Dat kàn toch niet? Dat is toch waanzinnig?

Ja, dat is het ook.

En toch dóét ze het, deze vrouw. Ze dóét, wat Gód zègt!

Ik zie die domineesvrouw daar staan in haar pastorie: deuren op slot, gordijnen dicht. (Want God wil geen potte-kijkers. God houdt niet van de grote pers en de televisie-camera's bij de wonderen, die Hij doet.)

Haar beide jongens zetten een teil voor haar neer.

De vrouw pakt haar eau-de-cologne-flesje. En zij maar gieten.

Ze kijkt naar dat dünne straaltje olie en naar die gróte teil — het duurt verschrikkelijk lang! — maar ze hóúdt vól. Ze gelóóft, wat God haar heeft beloofd.

En de teil kómt vol!

Het gelóóf van de profetenweduwe houdt deze wonderlijke olietoevoer in stand. Als ze niet had geloofd, wat Gód van haar vroeg, dan was de bron ópgedroogd.

„Zo ik niet had geloofd, dat in dit leven, mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou, mijn God, waar was mijn hoop, mijn moed gebleven, ik was vergaan in al mijn smart* en rouw!”

Dàt zong er in haar hart.

De jongens zetten een lege emmer voor haar neer, een tweede.

En moeder giet weer: „Zo ik niet had geloofd, dat in dit leven mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou...”

En ook die tweede emmer kómt vól.

En een derde.

En een vierde.

„Al die vaten vól gieten, moet ik dat doen?” heeft deze vrouw zichzelf afgevraagd. Ik, arme, alleenstaande vrouw?

Maar ze dóét het.

En Jezus Christus komt haar leven binnen: heilbrengend, verlossend, zegenend.

Als de Hére gaat zegenen, kent ze haar eigen kruikje niet meer.

Kijk, dàt is nu: gelóven.

Het is te gèk om van te praten.

En zèlf denk je: „Het kàn niet, het kàn niet, ik kan het niet.”

En je dóét het, je doet tòch wat God van je vraagt.

En het wónder gebeurt!

Als u gelóóft, gebeuren er wónderen in uw leven.

Niet zómaar wonderen in het wilde weg.

Dat denken wij vaak. En dan gaan we zitten wachten op God, en dan komt God niet.

Nee, maar de wonderen die God belóóft heeft.

Dat God tot een zòndaar zegt: „Je bent mijn kind”.

Dat een mens blijmóedig zijn kruis draagt. Dat je léven verandert.

Dan gaat het soms langs een heel rare omweg.

Dat ging het met de profetenweduwe ook.

Er was een veel eenvóudiger manier geweest, om haar probleem op te lossen. Elisa had haar geld kunnen geven. God had haar zó wel kunnen helpen.

Maar dat dóét God niet. Hij schakelt deze vrouw zèlf in: haar geloof en haar gehoorzaamheid. En zo komt God tòch, waar Hij wezen wil.

Toen ik vorige week naar Hilversum reed, was er een wegomlegging onderweg. „Werk in uitvoering”, stond er op het bord.

Zo laat God u vaak een grote omweg maken. Maar denk er maar goed aan: als God u een omweg laat maken, dan is Hij bezig zijn werk aan u uit te voeren.

En zo kómt u thuis!

„De profetenweduwe ging het aan de godsmán vertellen, en deze sprak: Ga de olie verkopen en uw schuld betalen; van het overschot kunt u met uw zonen leven”.

Dat betekent: die onbarmhartige schuldeiser kóóft z'n geld. Geld, dat níet is geslagen op de munt in Jeruzalem.

Maar geld, dat rèchtstreeks is neergedaald van God uit de hémel.

Wóndergeld.

Genádegeld.

Het brándt hem op zijn hand.

God doet een appèl op het gewéten van die man.

En het domineesgezin van Ergenshuizen leeft verder onbezorgd.

God heeft zo zijn eigen bijzondere wezen en weduwenzorg.

Die kun je niet ophalen van het postkantoor op vertoon van een legitimatiebewijs.

Góds A.W.W. krijg je alléén, door, tégen de klippen óp, de Here te vertrouwen op zijn Woord.

Góds zégen — díe maakt rijk.

En dat zien de mensen daar in Ergenshuizen, de mensen die éérst zo geláchen hebben.

God doet een appèl op het gewéten van die mensen.

Kijk eens: zó'n God hebben jullie nu!

En ik vertel u dit verhaal vanmiddag.

Het is bestemd voor ú.

God moet ú hebben.

Hij doet een appèl op ú.

Toe, schrijf die brief nu aan God! Stuur hem metéén weg, vanmiddag nog!

De Here stáát al op u te wachten, klaar om u te helpen: „Wat kan Ik voor u doen?”

Ik.

Voor ú.

„Wentel uw weg op de Here en vertrouw op Hem, en Hij zal het maken;

Hij zal uw gerechtigheid doen opgaan als het licht, en uw recht als de middag."

Echt waar!

Héús!

Amen.

Buitenpost.

J. H. Veefkind

Algra's tweede Appèl (II)

n.a.v. **Het Wonder van de negentiende eeuw**, eerste druk voorjaar, tweede druk zomer 1966. Uitgegeven door firma Wever, f 19.50.



Twintig jaar na de verschijning van zijn brochure over de kerkelijke strijd van de jaren 1936 tot 1944 verrast Algra ons met een groot werk over de geschiedenis van de **beide** gereformeerde kerken. Met dit werk sluit hij zijn zeventigste jaar af en geeft hij de gereformeerde gezindte een boek van 350 bladzijden, royaal uitgevoerd en voorzien van vele bladzijden foto's: een beeldengalerij der „helden” van de negentiende eeuw, met menige „vijand” daartussen. De uitgever komt alle lof toe, niets is gespaard aan dit boek. En het verwondert ons niet dat er in de pers zoveel aandacht aan besteed is en de auteur zelfs een vraaggesprek voor de t.v. moest goedvinden!

Natuurlijk bespreekt men de vraag wat Algra bewogen heeft, dit boek te schrijven. Ik zie er een appèl in op de geref. wereld, een **tweede** appèl dus, een oproep tot een nog altijd verscheurde geref. kerk. Een hunkering naar een verstaan van elkaar, bij alle verschil in „ligging”. Het is toch niet voor niets dat de schrijver het laat uitlopen op een enigszins lyrische beschrijving van de synode van 1892?

We hebben in het eerste artikel de laatste zin van dit hoofdstuk al geciteerd, ter verklaring van ons opschrift. Hij heeft het werk overdacht en geschreven in een periode, dat de greppel inderdaad een sloot werd, of beter een gracht, met een dikke muur er langs. Voor vele vrijgemaakten was hij een „zwakkeling” geworden, die „bezwaaarde onder de synodocratie” wilde blijven — hij werd medewerker aan „Waarheid en Eenheid”¹⁾ in plaats van zich fier vrij te maken. En menigeen wist daarvoor de verklaring te geven....

De auteur heeft een ontzaglijke werkkraft, hij begint dan ook elke dag om zes uur! Op allerlei terrein beweegt hij zich. Hij is leraar gebleven, maar wordt ook lid van de Eerste Kamer, een college, waarin hij op zijn plaats is en zijn redevoeringen aller aandacht hebben.

Als het 500-jarig bestaan van onze Staten-Generaal herdacht wordt, is hem gevraagd de herdenkingsrede uit te spreken²⁾. Hij is nu stellig een van de bekendste senatoren....³⁾ En het Friesch Dagblad wordt ook buiten het „heitelân” gelezen: hij schrijft de hoofdartikelen in het Nederlands! Daarbij produceert hij elke week een artikel in „Nederlandse Gedachten”, het weekblad van de A.R.P.⁴⁾

Eén facet van zijn veelzijdige arbeid moet vooral gememoreerd worden: zijn werk voor de jeugdbeweging. Daaraan heeft hij alles gegeven, wat hij kon, en dat was veel. Wie kan jongelui zo boeien met anecdotes en kostelijke verhalen? Dertig jaar was hij lid van het bondsbestuur, men vindt hem op het portret dat het boek van De Gooyer siert: het Beeld der Vaderen. Daarop zijn ze allen bij elkaar: vele ouden, enkele jongeren! Algra gaf de jongeren werkmateriaal in boek en artikel, en ook de meisjes werden niet vergeten. Men treft hem aan als spreker op haar bondsdag, de laatste voor de oorlog en als de bezetting begonnen is, verzorgt hij een nieuwe rubriek: Lichtbakens, waarin hij actuele zaken belicht met voorbeelden uit de geschiedenis. Na de oorlog heeft hij van prof. Dijk het voorzitterschap overgenomen en het acht jaar bekleed. In 1957 treedt hij af, dan is de eerste gezamenlijke bondsdag al gehouden. Algra is niet conserva-

*) Deze overdenking werd op maandag 4 juli 1966 door de N.C.R.V. via de radio uitgezonden. Het eerste gedeelte van deze overdenking werd gepubliceerd in Opbouw van 9 september 1966.

tief, hij heeft de jeugdbond naar een nieuwe tijd geleid en staat dan zijn plaats aan een jongere af⁵⁾.

Zo zag hij jaar op jaar een jonge garde voor zich, een generatie, die in een bezeten wereld leeft, in een naoorlogse sfeer, waarin het calvinisme geslagen neerligt, door eigen schuld ook. Hij weet dat er veel is dat de jeugd van het Evangelie aftrekt, dat er allerlei leringen komen die het gereformeerd belijden bedreigen. Maar nooit is hij bekrompen, hij heeft een open oog voor de nieuwe vragen en wil beslist niet negentiende-eeuws leven. Hij wil voorop gaan, met de jongeren. **Hij zoekt geen reactionairen, maar een voorhoede.** In al zijn artikelen beluistert men deze tendens en in de in het vorige artikel besproken brochure kunt u deze eveneens bespeuren.

In alles wat hij publiceert is de journalist aan het woord, de verteller, die altijd iets wil duidelijk maken met zijn historisch betoog. Al zijn artikelen zijn daarvan voorbeelden, die in Nederlandse Gedachten, maar ook die in „Anti-Revolutionaire Staatskunde”, waarin hij menige studie heeft geschreven. In 1947 houdt hij een referaat op de bondsdag in Groningen over „de politieke scholing der jeugd”⁶⁾. Daar roept hij op tot de „grote strijd”. Ze kunnen het niet meer op hun slofjes aan doen in de nieuwe situatie.

De tijd der parades is voorbij, roept hij hun toe. Daar valt het woord „parade”, zo bekend geworden door Ben van Kaams geselecteerde-plaatjesboek: de Parade van de Mannenbroeders. Voor velen is dit boek de aanleiding tot het schrijven van het hier besproken werk geweest. Wij betwijfelen dat, want de door Van Kaam behandelde periode is die na 1920. En van die tijd is Algra ook geen onverdeeld bewonderaar. Van Kaam zou een deel van de titel van zijn boek zo maar aan Algra ontleend kunnen hebben....

De werken van Algra hebben altijd een tendens, zeiden we. Dat waren de redvoeringen op de bondsdagen uiteraard het allermeest. Ik geloof dat deze de „voorstudies” van zijn boek zijn geweest. In 1947 zegt hij het al duidelijk: wij beginnen weer van voren af aan, wij kunnen niet anders. Voor de **derde** maal begint een **Calvinistisch reveil**. En dan levert hij het volgende jaar, op de jubileumbondsdag, een gedegen betoog: de opmars der voorhoede, een schets van het **tweede** calvinistisch reveil, dat van Kuiper⁷⁾. Dan trilt er iets mee in de woorden van Algra. Bewondering en een sterke hunkering naar die grootse tijd. Dan is hij de Postmus van de „Standaard”, de geschiedschrijver, die voor de „kleynen luyden” van de negentiende eeuw de grootse periode van de **eerste** calvinistische reformatie heeft opgeroepen, in „Calvinistische Vertogen” en het „Wilhelmus”, om enkele te noemen.

In dat referaat van 1948 schetst hij de tijd van het ontstaan der geref. jeugdbeweging, de jaren rondom 1890, waarin Kuiper zijn strijd voert tegen het modernisme. Maar, schrijft Algra, vóór hem was er een groep van eenvoudige getrouwen die de lampen brandend had gehouden, waarmee hij de afgescheidenen, geschaard rondom de School in Kampen, bedoelt. En dan vinden we hier al veel van wat hij in zijn boek uitvoeriger vertelt. Dezelfde figuren als in dit boek besproken worden tekent hij in hun kracht, vooral Gispén, die immers de vrede met Kuiper sloot, op de synode van 1892 bezegeld. Een handdruk die de vereniging van beide kerkgroepen bezegelde, waarvoor wij te weinig hebben gedankt en die wij te weinig als een voorrecht en als grondslag voor verdere arbeid hebben doorleefd, schrijft de auteur.

In al de referaten kom ik iets tegen van die bewondering voor dat tweede réveil, dat alleen door vrije kerken en door een mondig volk kon worden doorgezet. Dat is voor hem het wonder van de negentiende eeuw in Nederland, waardoor het calvinisme in ons land zo'n unieke positie inneemt in de wereld. Hij behandelt dit thema

in zijn „zwanenzang”, als hij aftreedt als voorzitter van de bond van j.v.'s in 1957. Zoals de vaderen, onder leiding van Kuiper hun activiteiten ontplooid hebben in kerk en staat en maatschappij, zo moeten de jongeren zich inzetten voor de doorwerking van de geref. reformatie, die in de zestiende eeuw was begonnen, was ingezonken, maar waarvan een onderstroom altijd was gebleven. En die was, eerst door de Afscheiding en later door de Doleantie tot een machtige rivier geworden. Maar langzamerhand was die rivier weer versmald en als de oorlog, waarin het weer zijn fierheid in het verzet heeft getoond, voorbij is, ligt het toch verslagen terneer. Nu moet er een nieuwe opmars komen, **het beeld der vaderen wenkt**. En dan gaat hij het schilderij afmaken en schenkt hij ons **het wonder** van de negentiende eeuw, het boek over de vrije kerken en de kleine luiden, die hij naar hij zegt nog eenmaal in hun kenmerkend bestaan wil tekenen, zó als hij ze zelf gekend heeft of heeft leren kennen door wat thuis aan tafel verteld werd. Die bewondering deelt hij met Gerretson, die indertijd ook enkele belangrijke opstellen heeft geschreven over de Afscheiding en haar betekenis voor de mondigheid van het volk⁸⁾. Voor hem is die negentiende eeuw dus **een wonder**, dat hij **beschrijft** vóór de sociologen het gaan **verklaren**. Natuurlijk is dit een „provocerende” opmerking in het voorwoord en iemand heeft al in het spek gebeten⁹⁾. Hier komen belangrijke vragen aan de orde, die een aparte studie vergen, een studie over „het beeld der vaderen”, waaraan we al begonnen zijn (Opbouw sept. 1964), maar waaraan veel meer vast zit dan we toen dachten. En dit werk van Algra zal dan opnieuw aandacht moeten hebben! Er is trouwens een groot werk op komst, dat aan de sociale positie van de afgescheidenen veel aandacht besteedt, niet door een socioloog geschreven, maar door een „leek”¹⁰⁾. Dan kan die vraag naar de taak en de methode van de geschiedschrijving beter aan de orde komen. De sociologie oefent nu eenmaal haar invloed uit op deze wetenschap en stelt heel veel kwesties in een nieuw licht en stelt ook nieuwe vragen aan „het verleden”. We willen maar zeggen, dat aan het zinnetje in het voorwoord heel wat vast zit. Maar wat Algra bedoelt is duidelijk uit heel zijn oeuvre. Zo krijgen we ook in dit werk een stuk levendig geschreven historie, waarbij het gaat om de mensen in hun dagelijks beleven van de religie. De kerkelijke vergaderingen staan niet centraal (alleen die van 1892!), daarvan moet hij niet zoveel hebben, ook niet in onze tijd. De gemeente, daarom gaat het bij hem.

De ondertitel klopt natuurlijk niet geheel, het boek handelt niet alleen over de vrije kerken en de kleine luiden. De auteur behandelt ook het Reveil, en daarin was de elite te vinden. We zouden graag een veel uitgebreidere schets daarvan ontvangen hebben, maar erkennen, dat dan het werk in twee delen had moeten verschijnen. Jammer vinden we het ook, dat hij geen aparte schets van de „kleine man” in die kring, J. A. Wormser, gegeven heeft. Voor ons, vrijgemaakten, zou het in ieder geval een ontdekkend stuk historie van de negentiende eeuw zijn. Zo zijn er meer figuren: ik denk ook aan Elout van Soeterwoude, en aan allerlei activiteiten, die onvermeld blijven. Wat heeft de kerk aan de zending gedaan? Het is niet beschreven. Het heeft geen zin meer te noemen, we moeten tevreden zijn met het boek met zijn 26 hoofdstukken, die alle een korte literatuuropgave bevatten. Wel zal de lezer merken, dat het niet altijd een verkwikking is te lezen over de predikanten en de kleine luiden van de vorige eeuw. Wat is er getwist! Algra slaat het niet over, al die breuken, waarvan vele nimmer geheeld zijn¹¹⁾. En de macht van de predikanten, en de verheerlijking daarvan, met de overschatting van het ambt. Kan een socioloog daarover ook niet iets zeggen....?

Algra heeft met zijn werk een nieuw boek toegevoegd aan de lange rij, die er over de Afscheiding en de Doleantie verschenen is. Maar het heeft zijn eigen bekoring en kleur en is met geen enkel ander te vergelijken, want niemand kan het verleden zo goed naar de mensen „toedragen” als deze schrijver. Na de Vrijmaking heeft menigeen een poging gewaagd om de „kerkelijke historieblaân” open te slaan om te bewijzen, hoezeer Afscheiding en Vrijmaking in elkaars verlengde liggen¹²⁾. Over de Doleantie is minder materiaal te vinden en in gebeden vol dankzegging voor de reformatie is deze heel vaak vergeten! Ook een onderwerp om eens wat over te schrijven!

Het boek heeft intussen een tweede druk gekregen, het is er wel ingegaan. Een menigte recensies is al verschenen, vooral in de vrijgemaakte pers. Het grootste stuk erover schreef prof. Kamphuis¹³⁾, die het prijst, een beetje met hem polemiseert en meedeelt dat hij het principieel oneens is met wat hij over Zuid-Afrika schrijft, waar volgens Algra het Evangelie twist met de politiek om dan de vraag te stellen of het een vervolg zal krijgen, over de kleine luiden van de 20ste eeuw. Algra heeft zelf al geschreven en gezegd dat hij dat betwijfelt, hij kan daarover niet met en vanuit diezelfde verwondering schrijven als hij over de periode die met 1892 eindigt, gedaan heeft. De jaren 1892 tot 1945, en daarna zouden de „memoires” bieden, want het is de tijd die hij zelf intensief meebeleefd heeft. Toch zouden we hem dringend willen vragen, het te doen. Er is zo weinig, en al is het een subjectief beeld, het geeft een kijk op dat stuk verleden. De schrijver weet uit zijn historische ervaring hoe belangrijk gedenkschriften zijn. Prof. Waterink geeft ze in zijn reeks „Van Toen” in het Centraal Weekblad en die schetsen zijn belangrijk, vooral naast werken als „De parade der mannenbroeders”. Ze vullen elkaar aan. De historicus moet dan volgen met een schiftende taak, hij moet het ongenueanceerde beeld wat meer op een afstand bezien en trekken opmerken die men in de tijd zelf niet ontdekt heeft of ontdekken kon. Dat is de taak van de christen-historicus die met eigen levenskring bezig is. En ieder doet dat als deelgenoot aan de tijd waarin hijzelf leeft, dus kijkt iemand die na de Tweede Wereldoorlog begonnen is, met andere ogen naar het verleden dan degenen, die veel meer daarin geworteld zijn. Zo is er samenwerking en samenspel der generaties nodig voor het belangrijke werk van de geschiedschrijving.

Maar nu het slot, de epiloog van Kamphuis' artikel: „Laten wij dan van onze kant Algra mogen zeggen, dat we graag van hem een vervolg zouden hebben, maar dat het verhaal over het wonder niet eindigt bij de grenzen van de vorige eeuw. Want voor hij zijn verhaal over die periode schreef, had Douwe van Dijk ons al het wonder van de 20ste eeuw beschreven in zijn memoires. En moet Algra de pen voeren als vertegenwoordiger van een uitstervende generatie (de term heeft meer dan één zin en is van een droeve diepte), Van Dijk behoort bij de jongeren, die naar een toekomst schrijven, maar om op die weg te komen moet de stap van Van Hall worden gedaan en moeten de weerstanden, die Van Hall heeft gekend, worden overwonnen. Dan sterf je wel, maar je sterft niet uit. Dat is het wonder van alle eeuwen, die liggen onder het regiment van Gods genade in Christus onze Heer”.

Dit wordt geschreven in het jaar waarin de vrijgemaakte kerken in een treurige situatie verkeren. Zulke woorden doen het misschijn bij velen van ons, maar ik heb ze met verontwaardiging gelezen. Als Ds. Van Dijk zijn memoires gaat voortzetten, waarover kan hij dan alleen maar schrijven? Over twisten, afsplitsingen, en wat dies meer zij. Het wonder van de 20ste eeuw? De schrijver heeft natuurlijk het oog op „de” Vrijmaking, die immers ook met een „Acte van Vrijmaking” begon in 1944, in navolging van de Afscheiding en velen van „A” daardoor aansprekend. We hebben gezien, hoe Algra over „1944” denkt: **een broedertwist, waarin hij het wonder niet heeft kunnen ontdekken, waardoor broeders van één huis elkaar zijn gaan verbijten en vereten.** Hoeveel jongeren zijn daardoor afgestoten? Ook dat is een stuk kerkgeschiedenis, en is beangstigend actueel voor de vrijgemaakte kerken. Algra heeft ook oog voor de toekomst, hij ziet ook de gevaren, maar geeft er steeds blijk van dat hij weet in een heel andere situatie te leven dan voor 1940. Het is een hoogmoedig slot, dat we met deze twee artikelen hebben willen weerspreken. Niet om te gaan polemiseren, dat heeft geen zin. Wel om te laten zien, dat men, vrijgemaakt zijnde, de vrijmaking verschillend kan zien. Gelukkig, dat we dat kunnen neerschrijven in dit blad!

Prof. Kamphuis is gauw klaar met de zaak. Algra is niet vrijgemaakt en dus zal zijn werk geen vrucht dragen. Zijn strijd is vergeefs, als gelovige „onder het juk”. Maar Groen van Prinsterer dan, die grote strijder, die ook onder het juk is gebleven? En gij, Prof. Mekkes, die lid zijt geworden van de Waalse Kerk, de kerk waarvan Groen altijd lid is gebleven? Uw arbeid, voor een groot deel gewijd aan de zaak van de Calvinistische Wijsbegeerte, is ook ijdel,

want die wijsbegeerte is in de ban gedaan, juist door uw nieuwe politieke vrienden in het G.P.V. Wat wilt U met een **Evangelisch Verbond**? Dat is verdacht, Gereformeerd is het enige woord van waarde in de strijd van vandaag, zo leerde nog onlangs Ds. D. van Dijk in zijn kerkbode. En wil men de auteur van het hier besproken boek ook niet naar deze politieke alliantie „toepraten”?

Laten we liever Algra's oproep verstaan, die hij bedoeld heeft voor **alle** gereformeerden, zowel in 1945 als in 1965¹⁴⁾. We moeten een nieuw begin maken, in een kerk waarin men niet allen gelijk behoort te denken, in een christelijke partij, waarin men niet negentiende-eeuws wil leven, maar met het radicale elan van de strijders uit die eeuw de internationale én nationale problematiek onder ogen ziet. Algra's boek zal dan vrucht dragen voor het heden. **Geen bastion moet de kerk zijn, maar een voorhoede in het open veld.** Met die zin spreekt de conservatief genoemde zeventigjarige óók de jongeren aan. Maar die moeten het verleden kennen, en dat verleden beschrijft Algra altijd als de calvinistische journalist, die een boodschap aan „zijn mensen” doorgeeft. Hij schrijft altijd „in opdracht van de Gereformeerde gezindte”!

We laten het — voorlopig! — hierbij. We danken de auteur voor zijn boeiende schetsen, in de verwachting, dat hij zijn werk hiermee niet afgesloten heeft. Een vervolg hebben we te goed: zijn „Gedanken und Erinnerungen”, met name uit de jaren 1920-1940, de jaren van Colijn en de sociale én kerkelijke crisis. Daarover hebben we veel memories nodig voor een juiste beoordeling!

Nog deze slotopmerking bij de drukproef: Als Algra het interview van Puchinger met Prof. Nauta leest (al gedeeltelijk in het Centraal Weekblad gepubliceerd), zal hij zien dat zijn visie van 1945 juist geweest is! Dat gunnen we hem graag!¹⁵⁾

Helpman.

A. Plaatsman.

¹⁾ Algra schrijft weinig in dit blad, maar heeft kennelijk door zijn toetreding willen laten zien, wáár hij staat in de Geref. Kerken. In 1963 schreef hij een brief, die afgedrukt werd in het blad, waarin hij verklaarde het eens te zijn met de strijd tegen de aansluiting bij de Wereldraad. Maar Algra werkt ook hartelijk mee in het forum op de Schooldag in mei, zit dan naast de onder ons als modernist getekende Dr. Kuitert, die constateert het nog nooit zo eens met hem geweest te zijn! Het onderwerp was de bijbelbeschouwing. Moet het niet zo in een kerk die werkelijk leeft?

²⁾ In A.R. Staatk., dec. 1963 is zijn rede afgedrukt.

³⁾ We duiden hier uiteraard op zijn redevoeringen bij de behandeling van de begroting van cultuur en maatsch. werk, waarin hij zich als politicus met de subsidies aan literatoren bezig houdt. Het is nu zover, dat de schrijver G. K. van 't Reve Algra verdedigt (Tirade aug. '66), als men meent dat deze censuur wenst in te voeren!

⁴⁾ Binnenkort verschijnt een hem op zijn verjaardag als dummy aangeboden boek met een selectie uit zijn honderden artikelen onder de titel: Voor een mondig volk. We hopen er dan op terug te komen.

⁵⁾ Zie Gedenkböeken j.v. (1948) en m.v. (1918-1948).

We drukken hier af het artikeltje dat de huidige voorz. Lammens schreef in Jong-Gereformeerd, 21 jan. 1966: Zeven kruisjes voor H. Algra.

Deze maand is hij zeventig geworden, de man wiens initialen maar zelden nader verklaard behoeften te worden, zeker niet bij het merendeel van de gereformeerde jeugd, want als er iemand diep gedacht heeft over en hard gerend heeft voor het gereformeerde jeugdwerk, dan was dat de heer Henk Algra wel. Een man, die ook nu nog overloopt van energie en dagelijks een hoeveelheid werk verzet waar veel jongeren bek-af van zouden worden.

Het is dan ook geen wonder dat de pers aan zijn 70-ste verjaardag veel aandacht heeft geschonken.

De heer Algra beweegt zich nog steeds met grote deskundigheid op vele terreinen. Als hoofdredacteur van het Fries Dagblad toont hij nog dagelijks zijn journalistieke kwaliteiten en wanneer hij in de Eerste Kamer het spreekgestoelte beklimt kan hij verzekerd zijn van een zeer aandachtig gehoor, ook van hen die het met hem radicaal oneens zijn.

Van zijn historische arbeid en zijn andere publicistische werk spreken wij dan nog niet eens.

H. Algra heeft lange jaren mee het gezicht bepaald van ons jeugdwerk. Met hart en ziel heeft hij er zich aan gegeven. Meer dan dertig jaar heeft hij in het bondsbestuur gezeten, negen jaar, van 1948 tot 1957, is hij voorzitter geweest van de jongelingsbond. Met pijn in het hart namen wij afscheid van hem en het was bepaald

TE BERDE

Dat het recht en de rechtsregels één der fundamenteën van de maatschappij uitmaken, is iets wat men in theorie wel wil aannemen maar in praktijk zonodig aan zijn laars lapt. Maar al te vaak worden rechtsregels openlijk aan de kant gezet met opmerkingen als: het zijn maar abstracte regels, of, de letter doodt, de geest maakt levend. In dit verband is het goed de geschiedenis te lezen van de Gibeonieten en het huis van Saul. (2 Sam. 21 : 1-3 e.v.) U kent het verhaal: de Gibeonieten misleidden Jozua zodat deze een verbond met hen sluit; zij waren echter inwoners van Kanaän en hadden vernietigd moeten worden volgens het bevel van de Here; zij bleven echter leven — Uw ja zij ja, Uw neen neen; Saul echter poogde in zijn ijver de Gibeonieten toch te verdelgen en vele jaren later tijdens Davids koningschap werd Israël nog gestraft vanwege Sauls misdaad. Deze geschiedenis vraagt enige bezinningsmomenten. Het is zonder meer duidelijk dat Saul de grondslag van Israëls kerk wilde handhaven. Het is buiten kijf dat die afgodische Gibeonieten een kankergezwell binnen Israël waren. Het is echter ook onloochenbaar dat Saul des Heren Woord los gemaakt heeft van het eens met de Gibeonieten bezworen verdrag. En hoe staat het in dit opzicht met ons? Met ons, gereformeerden onderhoudende artikel 31 K.O.?

Enige tijd geleden was er in één van onze kerkbodes een recensie te lezen van de brochure van ds. Jansen over de „zaak” Groningen-Zuid. De recensent merkte hierin op dat de auteur bovengenoemde „zaak” alleen maar van de kerkrechtelijke zijde bekeken had en, daar hield hij niet zo van. Hij wilde liever letten op de Schriftuurlijke waarheid. Verbaast het u dat het betoog in deze brochure, z'n strekking, duidelijk werd afgewezen zonder dat het met één woord werd bestreden?

Pogen we iets dieper op deze gedachten-gang in te gaan dan vinden we het volgende. Eerst wordt Schrift en belijdenis gescheiden van de K.O. Let u wel: gescheiden, hetgeen geheel iets anders is dan onderscheiden. Na dit scheidingsproces worden Schrift en belijdenis tegenover de K.O. gesteld; vervolgens worden de gescheiden delen gewogen en wordt de K.O. het lichtst bevonden en als het lichtst — dit is de laatste fase — zonodig terzijde geschoven. Om het verwijt van fantasie te voorkomen, verwijzen we naar de uitspraak van de P.S. van het Zuiden inzake het schisma te Breda (acta 1965, p. 19-22). Daar staat zwart op wit dat „gezien de aard van het conflict in de kerkeraad van Breda” de bezwaarde broeders zich mochten afscheiden van hun kerk zonder inachtneming van de regel van art 31 K.O. De redenering is hier duidelijk. De bezwaarde broeders hadden volgens de P.S. in tegenstelling tot de kerkeraad Schrift en belijdenis veilig gesteld. Weliswaar hadden ze art. 31 K.O. overtreden, maar deze opmerking vindt u niet in de uitspraak en naar inzicht van de P.S. behoeven ze dat ook niet te zeggen, immers Schrift en belijdenis zijn veilig gesteld en dan is art. 31 K.O. niet meer ter zake dienende. Is dit gereformeerd kerkrecht of zgn. Jezuïetenrecht, waarvan de kern is: tegenover een ketter behoef je je woord niet te houden. Dit is scherp gezegd, maar helaas het is nodig en laten we in deze eeuw van relativisme mooi noemen wat mooi is en vies noemen wat vies is.

En tot slot, laat ons oog hebben voor het onverbreekbare karakter van Schrift en belijdenis enerzijds en het handhaven van de K.O. anderzijds.

Westerhuis

niet slechts een charmant gebaar dat de heer Algra benoemd werd tot erelid van de bond. Toen men van „uitnemende verdiensten” sprak, was dit honderd procent waarheid.

Velen zullen zich met dankbaarheid de rol herinneren die de heer Algra gespeeld heeft in de tijd na de oorlog, toen het jeugdwerk opnieuw opgezet moest worden. Velen herinneren zich ook de befaamde kanttekeningen die hij in het jongelingsblad schreef en de brieven aan de jongens die in Indonesië onder de wapenen waren.

Nee, het is echt niet zo, dat wij de heer Algra willen gaan canoniseren. Wij willen alleen nog eens een keer zeggen dat wij veel aan hem te danken hebben en dat wij hopen dat hem nog tal van jaren geschenken zullen worden. Dat hij daarbij voor de goede zaak zal blijven staan, staat voor ons wel vast.

⁶⁾ Ze zijn afgedrukt in de bondsdag-boekjes van 1947-1957; 1947: de politieke scholing der jeugd; 1948: Opmars der voorhoede, p. 10-22; 1949: Jezus Christus, God en Zaligmaker; 1950: Jan Kordaat en Het sociale vraagstuk: afscheiding en reveil; 1951: De kabels los en Een psalm in de nacht; 1952: Mannen in uniform; 1953: Die gunst heeft God zijn volk bewezen; 1954: Voorrecht en Roeping; 1955: De toekomst van de vrije jeugdvorming. Die van 1956 en 1957 heb ik niet kunnen bemachtigen! Wie kan helpen?

⁷⁾ In A.R.St. 1954, p. 119 spreekt hij zelfs over een Calv. Renaissance!

⁸⁾ In Polemios, 7 mei 1954: Onbekende factoren v. d. Afscheiding van 1834 en 18 juni 1954: Staatkundige gevolgen van de Afscheiding van 1834.

⁹⁾ Art. Drs. D. Th. Kuiper in „Trouw”, 5 mei 1966, met naschrift van Algra. Een discussie die, hopen we, in een tijdschrift verder voortgezet wordt.

Algra werd eveneens bestreden in „Regelrecht”, juni '66, een boekbespreking van Dr. C. Augustijn onder de titel: Wonderlijke geschiedschrijving. Hierin wordt een belangrijk punt: de popularisatie der geschiedschrijving aangesneden. Hij noemt het geen historisch werk. De Heer Algra is het „droit de réponse” aangeboden in dit blad. Dat hij het aanneme!

¹⁰⁾ J. S. van Weerden — Spanningen en Konflikten, Verkenningen rondom de Afscheiding van 1834. Het prospectus (Stichting Sasland, Postbus 127, Groningen) zegt dat sociologen en kerkhistorici, die kennis namen van het boek, het hoog prezen!

¹¹⁾ Zie Prof. C. Veenhof, Prediking en Uitverkiezing, 1959, bijlage II, p. 314, het overzicht in de vorm van een schema!

¹²⁾ o.m. Ds. I. de Wolff, 1954 - De strijd om de Kerk in de 19e eeuw (vervolg is nooit verschenen).

Verder Dr. J. Wesseling over Groningen. Het genoemde boek van Prof. Veenhof. Het Gedenkb. „Tot de Prediking van het Woord Gods”, 1954 heeft weinig bekendheid gekregen. Algra vermeldt trouwens geen enkel werk van vrijgemaakte auteurs. Alleen Bremmers dissertatie over Bavinck. Diens tweede deel geeft in zekere zin een vervolg op 't werk van Algra voor de periode na 1892, helaas te weinig over de V.U.

¹³⁾ Reformatie 26 maart 1966. De rec. in het Geref. Gezinsblad, juni '66, volgt deze trant van schrijven na. Ik lees daarin zelfs dat dit „niets afdoet aan de waarde van dit boek voor Nationaal-Gereformeerde lezers in de 20ste eeuw. Wat zijn dat voor mensen? Lezers van het Geref. Gezinsblad en „Tot Vrijheid Geroepen”?

¹⁴⁾ Deze is bij Wever uitgegeven, f 1.45.

¹⁵⁾ De foto is ontleend aan Jong-Gereformeerd, 21 jan. '66.

raad van „Die Vrije Geref. Kerk” onder presidium van ds H. H. van der Linden. Wat ik al t.a.v. dr Van der Waal schreef, geldt ook hier. Men moet respect en waardering hebben voor deze dienaren des Woords, die op zo eenzame posten, zonder enig collegiaal contact of collegiale hulp, hun ambtswerk verrichten. Onder de ouderlingen trof ik aan br Meijering, wiens broers (ouderling te Zwolle en te Middelburg) mij persoonlijk zo goed bekend zijn. De kerkeraad van Kaapstad vroeg mij de volgende dag één van de diensten van ds Van der Linden waar te nemen, wat ik graag deed. We bespraken diepgaand de situatie ten aanzien van Die Geref. Kerk en het bleek de overtuiging van de kerkeraad, dat met voorzichtigheid en verstandig beleid er toch een zekere toenadering tot deze Afrikaans geref. kerk gezocht moest worden. Dit was trouwens reeds al veel langer de overtuiging van deze kerkeraad.

Zondag 21 augustus werd zodoende een drukke zondag. Ik sprak 's morgens een stichtelijk woord in een Kaapse „dopper” dorpsgemeente n.l. te Paarl, een centrum van wijnbouw en een prachtig dorp. Des middags om 5 uur bediende ik het Woord in Die Vrije Geref. Kerk en 's avonds om 7 uur sprak ik een stichtelijk woord in Die Geref. Kerk van Kaapstad bij ds Stavast. De volgende dag, 22 augustus, was ook druk bezet. Om half tien gaf ik een college voor de studenten van de N.G. theol. faculteit te Stellenbosch. Stellenbosch is een door Simon van der Stel gesticht dorp in de buurt van Kaapstad. Er is een grote Universiteit en de N.G. Kerk laat er zijn predikanten opleiden, naast de opleiding die ze heeft in Pretoria. Ik had een gehoor van meer dan 200 studenten en sprak over „Bavincks dogmatische grondenbeelden en de huidige stand van de Geref. dogmatiek”. Vervolgens gingen we naar Belville, een voorstad van Kaapstad, waar ik een les gaf aan de opleiding van kleurpredikanten, eveneens van de N.G. Kerk. Men moet n.l. weten dat er rond de Kaap ± 1 miljoen kleurlingen woenen, een heel ander volk dan de Bantoes die vooral in de Vrijstaat en in Transvaal worden aangetroffen. Deze kleurlingen spreken afrikaans (dus geen eigen taal), en zijn een in de loop van de eeuwen ontstaan mengvolk van maleiers, (door de Kompanjie naar de Kaap gebracht), hottentotten en nederlanders, die vooral in die eerste eeuwen nogal eens met inheemse vrouwen huwden of door onwettige verhoudingen mee onderhielden. Het gevolg is, dat deze kleurlingen variëren van donker zwart tot vrijwel blank en er allerlei typen in voorkomen. Het was bijzonder boeiend hen te bekijken. De ene keer heb je met iemand te doen, die een zuiver Indonesisch type vertoont, de andere keer kijkt een oud-hollands matrozengezicht je aan, maar met een donkere huid. Velen van hen zijn christenen, hoewel er ook nog een groep, vooral van van maleise afkomst, mohammedaan is. Ik vond die les aan de kleurlingstudenten een evenement. Prof. de Villiers stelde ons voor, ze zongen enthousiast een vers (kleurlingen zingen bijzonder goed) en ze luisterden als vinken. Na afloop was er gelegenheid „vraë te vra”, zoals dat hier heet, en die vragen waren bijzonder intelligent! Ik had iets gezegd van de ontmythologiseringsbeweging in Europa zonder een naam te noemen. Direct vroeg één van de studenten mij naar Bultmann! Of ze ook bij waren! Prof. Villiers vroeg ds Van der Linden, die die morgen met ons meeding, met gebed te sluiten. Ik vond het alles een bijzondere ervaring. Diezelfde maandag sprak ik 's avonds voor de bijbelkring van ds Stavast over „Die kerk in die huidige wêreldituasie”. Men herinnerde zich daar nog goed, hoe prof. Kamphuis tijdens zijn verblijf in Kaapstad het vorig jaar ook enkele malen een inleiding voor deze bijbelkring had gehouden. Dinsdagavond waren het echtpaar Roeleveld, mijn vrouw en ik de gast van dr Heijns, senior lector aan de theol. faculteit van Stellenbosch, die voor die gelegenheid de theol. hoogleraren te gast had gevraagd. Ik gaf een korte inleiding naar aanleiding van het jongste boek van prof. Berkouwer over: De Heilige Schrift I, en naar aanleiding daarvan ontspon zich een gesprek over de vragen in verband met de inspiratie van de Heilige Schrift. Het is verbazend hoe goed ook de N.G. theologen in de vragen van de nederlandse geref. theologie thuis zijn. Zij hebben ook hun eigen zelfstandige visie op de problemen, heel wat hebben vroeger of later ook een tijd in Nederland gestudeerd.

De Roelevelds en wij vonden het een bijzonder interessante en vruchtbare avond.

Op zo'n reis kom je trouwens van alles tegen. In de tijd, dat ik in Kaapstad was, hield de bekende duitse pastor Niemöller er lezingen aan de Universiteit van Kaapstad. Hij werd ook een middag in Stellenbosch uitgenodigd om daar in een kleine kring van professoren en predikanten vragen te beantwoorden. Mijn vrouw en ik hadden het voorrecht daarbij genodigd te zijn.

Niemöller (U-boot kapitein in de eerste wereldoorlog, 6 jaar in een concentratiekamp onder Hitler) beantwoordde vragen naar aanleiding van zijn visie op de huidige wereldsituatie. Al was ik het lang in alles niet met deze lutherse collega eens, ik luisterde met grote interesse naar wat

Brief uit Zuid-Afrika

Groothoek, 29 augustus 1966

Beste Lezers,

Het is weer tijd eens iets te laten horen van onze reis. Ik hoop tenminste, dat mijn verhalen U interesseren. Het gaat mij er om U enig inzicht te verschaffen in de kerkelijke en theologische situaties in dit land onder het Zuider Kruis. Ik eindigde de vorige maal met ons verblijf in Potchefstroom en Klerksdorp. Toen kwam Kaapstad. We zijn er woensdag 17 augustus heen gevlogen. De afstanden in dit land zijn onnoemelijk groot: van Pretoria naar Kaapstad is meer dan 1600 mijl, een afstand van A'dam naar Athene. We vlogen er heen met de „Lugkoets”, een interne Zuidafrikaanse lucht-dienst, en kwamen in een stortende regen op het Malanvliegveld bij Kaapstad aan. In Transvaal hadden we alle dagen een staalblauwe hemel en stralende zon gehad: aan de Kaap regent het vaak. We werden opgewacht door ds Stavast, predikant bij Die Geref. Kerk van Kaapstad en tot onze verbazing en blijdschap tegelijk door het echtpaar dr L. Roeleveld, bij wie we die week geloged hebben. We wisten van dr Roelevelds emigratie uit het Gezinsblad (zijn oriënterende artikelen hadden we natuurlijk met bijzondere belangstelling gelezen, en daar stonden hij en zijn vrouw nu voor ons! Per auto gingen we naar zijn huis, dat de naam LUCERNA draagt: wat een leuk idee je huis te noemen naar het blad, dat je zelf hebt opgericht! We hebben er een bijzonder plezierige week doorgebracht. De familie Roeleveld wist natuurlijk heel veel te vertellen van het nieuwe vaderland. Dr Roeleveld is „Staatsanklaër”, zoiets als officier van justitie. Hij heeft een boeiende werkring, die hem met alle facetten van het afrikaanse leven in aanraking brengt. Hij weet interessant te vertellen over het oude hollands-romeinse recht, dat nog steeds in de Republiek regeert. Het is een z.g. „gemeen” recht, het recht, dat in de oude Republiek der zeven Verenigde Nederlanden gold, en dat door de Kompanjie naar Afrika gebracht is. Het is een onbeschreven recht, er wordt veel aan de wijsheid van de rechters overgelaten.

Kaapstad is een geheel andere wereld dan Pretoria en Transvaal. Er hangt veel meer geschiedenis. We hebben een morgen lang door de stad gedwaald; er is heel veel, dat aan de tijd van de Oostindische Compagnie herinnert, er is door de ruim een eeuw lange engelse bezetting ook een engelse plooi in het leven en het uiterlijk van die stad gekomen. De combinatie van het oud-nederlandse en engelse vind je trouwens overal in Zuidafrika en maakt het land zo boeiend.

We bekeken de „Grote Kerk”, die uit de achtentiende eeuw dateert, en waar de oude wapenborden hangen van de hoge ambtenaren van de Compagnie, die er begraven zijn. Natuurlijk

ging ik een kijkje nemen in het „Staatsargief”. Daar werden wij (zoals trouwens overal in Afrika) bijzonder hartelijk ontvangen. Op mijn verzoek kreeg ik in „de brandkamer” van het „argief” het dagjournaal van Jan van Riebeeck in originali te zien, één van Afrika's rijkste archiefschatten. De mededeling, dat je „een dokter” van „oorsee” bent, opent hier alle poorten. In het prachtige dienstgebouw van de N.G. kerk kreeg ik de eerste resoluties van de oudste kerkeraadvergaderingen in Afrika te zien en ook het doopboek van „l'église réformée française” te Drakenstein, de hugenotengemeente, die hier ± 1700 bestond en die aan het Zuidafrikaanse volk vele franse namen heeft meegegeven. Ik vond dat hoogst interessant. Vier jaar lang is het doopboek nog in het frans bijgehouden, toen schakelde men over op het nederlands. Maar ook in die franse tijd zag ik al meisjes gedoopt met de naam „Elsie”. Men heeft dus dadelijk hollands namen voor zijn kinderen aangenomen. Onder de doopouders zag ik namen als Retief, du Toit, later in de afrikaanse geschiedenis zo bekend. Bijzonder interessant is ook het kasteel, door Van Riebeeck is de bouw ervan reeds begonnen. Het was in de Kompajietijd het hart van het openbare leven, en het is nog geheel intact. De gouverneur woonde er, en er was de Raadszaal van waaruit de kolonie bestuurd werd. Simon van der Stel, één van de meest beroemde gouverneurs, heeft er een prachtige poort met toren in gebouwd. Het herinnert alles aan de glorie van de Republiek.

Op een tournee als deze wordt er veel van je inleefvermogen in wisselende situaties en verhoudingen gevraagd. Kaapstad heeft een heel ander kerkelijk klimaat dan Pretoria. In Pretoria zit je in het hart van de „Dopper” Kerk, Kaapstad en Kaapland zijn het gebied, waar de N.G. Kerk de regelrechte voortzetting van de Geref. Kerk uit de tijd van de Kompanjie, het leven beheerst. Deze kerk heeft in de Kaapse dorpen machtige kerkgebouwen en is er de volkskerk. Uiteraard heb ik met de N.G. Kerk minder contact gehad dan met Die Geref. Kerk. Het is moeilijk een karakteristiek van deze kerk te geven. Er werken sterke nederlandse geref. invloeden. Maar in de vorige eeuw zijn er door de engelsen ook veel Schotse predikanten aangekomen geweest, o.a. de bekende ds Murray, die methodistische invloeden hebben overgebracht. Al met al oefent de N.G. Kerk grote invloed op het openbare leven. Het publieke leven is in Zuidafrika lang niet in die mate als in Nederland ontkerkend, en dat heeft iets aantrekkelijks. Kuypers antithese-leer heeft in Nederland m.i. de ontkerstening in een bepaald opzicht wel in de hand gewerkt en dat is hier niet zo het geval geweest. Dat brengt natuurlijk ook wel weer andere vraagstukken en moeilijkheden met zich mee.

In Kaapstad had ik zaterdagavond 20 augustus een bijzonder prettig gesprek met de kerke-

hij vertelde uit zijn strijd tegen het Hitlerisme en de Ariërparagraaf in de Duitse kerk destijds. Deze man heeft om Christus' wil smaadheid gedragen. De laatste avond in Kaapstad (woensdag 24 augustus) hield ik een lezing voor de bijbelkringen uit de gemeente van ds Van der Linden. Ik sprak over „Bavinck en Kuiper in hun historische betekenis, ook voor het heden”. We namen al weer afscheid van deze brs en zrs in wier kring we zo aangenaam verkeer hadden. Mijn vrouw en ik kregen een paar fraaie souvenirs mee. Zo hadden we een week lang intensief zowel in vrijgemaakte, als in Doppekringen, als in N.G. kring in Kaapstad verkeer. Het viel ons niet gemakkelijk afscheid te nemen van de familie Roeleveld die ons in dit alles zo krachtig had bijgestaan.

Maar donderdagmorgen 25 augustus stegen we om kwart voor negen al weer op met „De Rooibok” van de „Suidafrikaanse luginst” op weg naar Pretoria, voldaan maar ook wel een beetje vermoeid van de Kaapse week. Onder ons lag het Kaapse land, dat in de streken langs de kust veel weg heeft van de Europese middelgebergten. Je kunt je zo levendig voorstellen, dat de Nederlanders en Fransen in die 17e en 18e eeuw zich daar zo goed hebben thuisgevoeld. Het is een prachtig land: er staan nog vele „plase” uit die „ou-tijd”, in fraaie Kaapse stijl, die aan de barokgebouwen uit Nederlands 18e eeuw doen denken.

We kwamen tegen de middag weer op de Jan Smuts-lughawe in Jo'burg aan en maakten ons, thuis gekomen, gereed voor onze laatste onderneming: een reis naar het zendingsveld van Kampen. Zoals bekend arbeiden sinds enkele jaren in opdracht van de kerk te Kampen de zendelingen ds Joh. Vonkeman en ds M. van den Berg onder de Zoeloes in Natal, de landstreek die ligt tussen de Indische Oceaan (de Oostkust dus van Z.-Afrika) en de Drakensbergen, die weer de grens vormen met Transvaal. Sinds kort werkt ook ds Kurpershoek in opdracht van de kerk te Haarlem onder de Zoeloes in Vrijheid, wat N.W. ligt van het zendings-terrein van Kampen. We reisden naar Groot-hoek, waar ds Vonkeman woont, met het echtpaar Verbeek, bij wie we in Pretoria ook enkele dagen te gast zijn geweest, en die het zendingswerk van Kampen een bijzonder goed hart toedragen. Om U een indruk van de afstand te geven: wij gingen zaterdagmorgen om half vijf in het duister uit Pretoria, het „nasionale pad” richting Durban op. We reden vrijwel aan één stuk door, lange tijd met snelheden boven de 100 K.M. per uur, en we waren zo plus minus drie uur in de middag, na ruim 9 uur rijden, in Pietermaritzburg, de hoofdstad van Natal, een fraaie stad. Vandaar reden we naar Richmond, een kleine plaats ongeveer een uur rijden zuidelijk van P. Maritzburg. Daar bezochten we in de eerste plaats de familie Van den Berg, die in Richmond zelf woont. Vervolgens reden we verder naar Groot-hoek, waar de zendingspastorie staat van de familie Vonkeman. Vanaf Richmond is dat nog weer drie kwartier rijden, niet meer over een „teerpad” zoals hier een geasfalteerde weg heet, maar over een „grondpad”, d.w.z. een hortende en stotende verharde weg, soms grind, soms alleen maar zand. Eindelijk waren we tegen het einde van de middag op Groot-hoek, dat ongelofelijk mooi ligt met het volle uitzicht op de Drakensbergen. Je zit hier midden in een door Zoeloes bewoond gebied, waar normaal nauwelijks een blanke komt. Diepe dalen strekken zich naar alle kanten uit, verweg in de diepte stroomt de Umkomarsrivier. Tegen de hellingen van de bergen zie je overal de kleine ronde Zoeloehutjes met hun rieten puntaken. Langs de weg kom je af en toe een Zoeloe tegen, in zijn vaak kleurige kleding. En in het hart van dit eenzame woeste land de zendingspastorie met de huizen van helpers, onderwijzers enz., een kleine nederzetting. We hebben heerlijke dagen onder het gastvrije dak van de familie Vonkeman doorgebracht. Onvergetelijk zal blijven de zondag. Ds Vonkeman ging een dienst leiden in een kerkje ergens op het zendingsterrein. U moet nl. weten dat reeds op 8 verschillende plaatsen in dit uitgestrekte terrein op zondag diensten worden gehouden. Elke zondag zijn ds Van den Berg en ds Vonkeman met hun helpers in touw op deze plaatsen de diensten te verzorgen. We moesten ongeveer half tien in Ngwegwe zijn. Daarvoor moesten we om half acht al met de Landrover Groot-hoek verlaten. Er volgde toen ongeveer een uur lang rijden in de Landrover, niet over gebaande wegen, maar door karresporen, over rotsen en door rivierbeddingen, en vaak langs ontzagwekkende ravijnen. Er is een sterk vertrouwen in Gods bewarende hand nodig om hier wekelijks zonder angst langs te rijden om je werk te doen. Links en rechts gapen zonder meer afgronden. Tenslotte stapten we op een hoge bergrug uit, en toen volgde nog een klimpartij van drie kwartier om bij het kerkje van Ngwegwe te komen. Onderweg maakten we nog een heel bijzondere gebeurtenis mee. Een Zoeloe hield ds Vonkeman aan en vroeg hem mee te gaan in een hut, waar een zieke was. Wij gingen met zijn drieën door de lage opening en kwamen in de ronde hut. Langs de wand zaten aan de ene kant vrouwen,

aan de andere kant mannen. Er heerst in zo'n hut een schemerdonker. In het midden lag een man ondersteund door twee anderen, die zeer ernstig ziek was. Er ontwikkelde zich een gesprek tussen de zending, die de moeilijke Zoeloe taal uitstekend beheerst, en de mensen in de hut. Zij vroegen hem voor deze man te bidden, sommigen van deze aanwezigen waren christen, anderen niet.

Ds Vonkeman voldeed aan hun verzoek. Knielend wordt hier gebeden. Na afloop besprak de zending de situatie: wat een gevaren voor magie, verkeerd begrippen van het gebed zijn hier aanwezig. We naderden het kerkje op de top van een heuvel.

Ds Vonkeman luidde de bel, die oorspronkelijk uit een veerhuis bij Grafhorst afkomstig is, en van alle kanten kwamen de kerkgangers aangelopen: kinderen en ouderen. Eerst werd zondagschool gehouden: zeker een veertig kleine en grote kinderen luisterden aandachtig en zongen in het Zoeloe hun versjes. Vervolgens kwam de dienst zelf: het was Avondmaal. De zending had in een rugzak de ingrediënten meegenomen. Het is een evenement zo'n dienst mee te maken, al versta je er niets van. Ds Vonkeman heeft een zeer expressieve manier van spreken. Hij behandelde de gelijkenis van de verloren zoon; je zag het gebeuren. Wij vierden het avondmaal mee: ik wilde dat ik het uit kon schilderen. Terwijl in het westen secularisatie en ongelof de christelijke kerk steeds verder terugdringen, worden hier heidenen voor Christus gewonnen! Iedere zondag bezoeken ongeveer 700 Zoeloes de diensten van ds Vonkeman en ds Van den Berg. Als men bedenkt dat in het door hen bearbeide district ongeveer 35 à 40.000 Zoeloes wonen, is dit een opmerkelijk „resultaat” of beter gezegd een bijzondere zegen. De beide zendelingen worden bijgestaan door 6 gesalarieerde helpers, zelf Zoeloes.

Om op de kerkdienst Ngwegwe terug te komen, na afloop kwam de rubriek „diversen”. Allerlei gemeenteleden wilden de zending nog spreken, bezoeken werden geregeld en tenslotte ging het weer huiswaarts. Ongeveer vier uur in de middag waren wij weer thuis. En dat alles terwille van het voorgaan op één post. Als gewone dominee sta je versted van wat een zending allemaal moet kunnen doen. Zoeloe spreken, vlot engels kennen voor de instructie van de helpers, afrikaans spreken met het oog op de samenwerking met Die Geref. Kerk en de afrikaanse instanties, bouwkundige zijn, een beetje kunnen boeren, een auto besturen langs afgronden zonder met je ogen te knippen, en dan nog de geloofsmoed en geloofskracht opbrengen voor het eigenlijke werk.

Voorzover wij konden zien en waarnemen, is iedere gulden die in Kampen voor dit prachtige werk wordt opgebracht, dubbel en dwars besteed. In 1959 begon hier het werk. Nu hebben de zendelingen Vonkeman en Van den Berg zoveel werk, dat ze het eigenlijk samen niet eens helemaal aan kunnen. Om nog even op die stervende man terug te komen, die wij in de hut bezochten, ik vroeg ds Vonkeman of er geen dokter in zo'n situatie te hulp geroepen kon worden. De zaak is echter zó, dat een dokter uit Richmond één keer per week voor klinisch werk op Groot-hoek komt. Vaker is onmogelijk. Volgens ds. Vonkeman zou de zending en het werk van de zending zeer gebaat zijn met een medische tak van dienst. Misschien mag ik hier bescheiden deze wens wel aan Kampen doorgeven. In dat verband nog dit: toen wij vanmiddag naar Richmond gingen, kwamen wij onderweg een Zoeloevrouw tegen die een ander op haar rug droeg. Dat is dan een zieke, die naar de dokter in Richmond is geweest en de laatste mijlen vanaf de laatste stopplaats van de bus naar huis moet worden gedragen. Intensievere medische verzorging en voorlichting is in een streek als deze, met zijn vele duizenden Zoeloes, beslist geen weelde. Ik wilde dat U het landschap eens kon zien, zoals je dat hier vanuit Groot-hoek gadeslaat: machtige berghellingen, in de verte de besneeuwde toppen van de Drakensbergen, in de diepte de rivier de Umkomars, die naar de Indische Oceaan stroomt, en overal langs de berghellingen de kleine sierlijke zoeloehutjes met wit gepleisterde cirkelvormige muren en een spitstoelopend stroodak. Daar wonen dan de mensen die aan de zending zijn toevertrouwd. En overal langs de door duizenden voetstappen uitgesleten paadjes kom je ze tegen: vrouwen in kleurige gewaden, babys in een denken op hun rug, mannen met kleine baardjes, vreemd opkijkend van een blanke in dit gebied voor „nie blankes”.

Vanmorgen (dinsdag) was de leswagen voor de zes gesalarieerde helpers. Zij krijgen dan onderricht in Schriftkennis, en eenvoudige geloofsleer van de beide zendelingen. Helaas was ds Van den Berg vanmorgen verhinderd: hij was door een lelijke galaanval aan zijn bed gebonden. Ik heb vanmorgen op verzoek van ds Vonkeman een les in het engels gegeven over de heilsgeschiedenis in O.T. en N.T. Ik moet zeggen: dat kostte mij wel een beetje inspanning om in het engels zo'n onderwerp te behandelen. Maar het was toch leuk dit te doen: op eigen terrein en voor eigen mensen. En bij een moei-

lijk theologisch begrip hielp ds Vonkeman een handje. Vanmiddag brachten wij ziekenbezoek bij de familie Van den Berg, die in Richmond zelf woont, in het huis waar de familie Vonkeman woonde vóór ze naar Groot-hoek verhuisden. We wensten ds Van den Berg van harte beterschap en mevrouw sterkte met de patiënt. Het was fijn ook daar een poosje over hun arbeid te praten. De kerk van Kampen heeft het wel bijzonder met zijn arbeiders getroffen. Ik ben wat uitvoerig over het bezoek aan het zendingsveld geweest en nogal enthousiast. Mijn vrouw en ik waren echter overtuigd, dat dit bezoek tot één van onze mooiste ervaringen hier in Afrika behoorde.

Morgen gaan we met de familie Vonkeman naar Durban en vandaar met de familie Verbeek naar Witbank, een plaats halfweg Natal en Pretoria. Daar zullen we het weekend doorbrengen ten huize van de familie Salomons, oud-gemeenteleden van ons in Helpman. En dan nog een dag of tien in Pretoria wat afronden. Het meeste werk is nu gedaan.

Ik hoop dat ik de lezers niet al te veel met dit verhaal vermoeid heb. Ik schrijf deze dingen om te laten zien dat er buiten Nederland heel veel in Gods Koninkrijk geschiedt.

Met hartelijke groet,
R. H. Bremmer.

PERSSCHOUW

Wereldraad van Kerken en kerkelijke eenheid

Op de Jaarvergadering van de I.C.C.C. organisatie van dit jaar sprak prof. dr. B. J. Oosterhoff over Bijbelse en onbijbelse eenheid. Op een duidelijke wijze tekende hij op welke wijze de Wereldraad de eenheid der kerken wil bevorderen. Hij zei daarover het volgende:

In het rapport over „Eenheid”, uitgebracht op de derde algemene vergadering van de Wereldraad van Kerken in New Delhi (1961) wordt gezegd dat de Raad „in een nieuwe en nog niet eerder voorgekomen vorm een werktuig van de Heilige Geest is om Gods wil voor de gehele Kerk te verwerklijken en dóór de Kerk voor de wereld”. De eenheid, die de Raad zoekt op elk vlak van het kerkelijk leven, wordt genoemd „de eenheid om de wil van de Heer Zelf en ter wille van de wereld waarvoor H- gestorven is om haar te redden”. En de oproep gedaan vanuit New Delhi tot alle regeringen en volken besluit met de belofte van de Raad de „krachten onafgebroken in te zetten om een rechtvaardige vrede te bereiken”.

Wie zou tegen zulk streven kunnen zijn: de eenheid van de kerken en de eenheid van de wereld.

Maar is het de bijbelse eenheid, die hier wordt nagestreefd?

Er worden in het rapport over de „Eenheid”, waarover we zoeven spraken, prachtige dingen gezegd. Uitgesproken wordt dat de Kerk haar ware eenheid slechts heeft in Hem, die door de Vader is gegeven om Hoofd van het Lichaam te zijn, nl. Jezus Christus. Die eenheid is nu nog onvolkomen. Maar „de Heer, die aan het einde alle dingen volkomen tot eenheid zal brengen, is het die ons er toe drijft naar die eenheid te zoeken, die Hij voor Zijn Kerk op aarde hier en nu begeert”.

Beleden wordt het geloof „dat de eenheid, die zowel Gods wil is als Zijn gave aan Zijn Kerk, zichtbaar wordt gemaakt wanneer in elke plaats allen die in Jezus Christus gedoopt zijn en Hem als Heer en Heiland belijden door de Heilige Geest samengebracht worden tot een volkomen toegewijde gemeenschap, waarin zij in het ene, apostolische geloof blijft, het ene Evangelie verkondigt, het ene brood breekt, tezamen bidt en een gemeenschappelijk leven kent, dat zich in getuigen en dienen tot allen uitstrekt”.

Wij willen deze geloofsbelijdenis en alles wat over de eenheid in New Delhi is gezegd, niet op alle punten onderzoeken. Zo ga ik voorbij aan de vraag wat het betekent dat de Heer aan het einde alle dingen volkomen tot eenheid zal brengen.

Wordt hier uitgesproken dat eens duivelen en mensen, ongelovigen en gelovigen allen zonder onderscheid in Christus' verlossing zullen delen? Maar wel stel ik de vraag of alleen het gedoopt zijn in Jezus Christus en Hem als Heer en Heiland belijden voldoende garantie is voor de ware, bijbelse eenheid. De katechismus zegt, dat het mogelijk is Hem met de mond te belijden en Hem metterdaad te verloochenen. Gaat het in de bijbelse eenheid niet om het waarachtig geloof in Hem als de Christus der Schriften?

Er wordt gesproken van een worden samengebracht tot een volkomen toegewijde gemeenschap door de Heilige Geest. Maar was is dat voor een gemeenschap die door de Heilige Geest wordt saamgebracht? Op de pinksterdag was dat een gemeenschap die volhardde in de leer der apostelen en in het breken van het brood.

New Delhi spreekt van het ene apostolische

geloof, het ene evangelie en het ene brood. Dat zijn schriftuurlijke klanken, maar welke functie hebben zij in de praktijk?

Herhaaldelijk wordt gezegd, dat de eenheid van Christus' kerk geen eenvormigheid betekent. Zij laat onderscheid toe in organisatie, in liturgie en gemeentelijk leven. Maar kan zij ook inhouden een verschil in belijden aangaande de schriftuurlijke boodschap van het evangelie?

Terecht wordt gezegd, dat het hart van het evangelie Jezus Christus zelf is: zijn leven en onderwijs, zijn dood, opstanding en wederkomst en de rechtvaardigmaking en heiligmaking die Hij brengt en alle mensen aanbiedt. Gesproken wordt van de getrouwe prediking van het Woord, waarin de levende Christus is als onze tijdgenoot in elke eeuw aanwezig.

Maar de Wereldraad verloochent zelf dit evangelie en deze getrouwe prediking van het Woord door er niet als één man pal voor te staan. En dat kan ook niet anders, want zij bergt rechtzinnigen en vrijzinnigen, protestanten en oosters-orthodoxen in zich en zal niet eerder rusten totdat ook Rome zich onder zijn eenheidsvaan geschaard heeft. Elke kerk, die zich noemt naar de naam van Christus, wat haar belijden of praktijk ook verder moge zijn, is in zijn eenheidsstrevens welkom. Dat men Jezus belijdt is voldoende. Wat men aangaande Jezus belijdt wordt aan de verantwoordelijkheid en vrijheid van elke kerk overgelaten.

De bijbel stelt tegenover de waarheid de leugen, tegenover de ware profetie de valse profetie, tegenover getrouwheid afval, tegenover een bijbelse eenheid een onbijbelse eenheid. Maar de Wereldraad van Kerken maakt deze scheiding niet. In de naam van Christus wordt aan waarheid en leugen, aan de ware en de valse profetie een gelijke plaats gegeven. Tegen afval en dwaling klinkt geen waarschuwend stem.

Men heeft hier ter verdediging tegen aangevoerd, dat de Wereldraad geen superkerk wil zijn, waardoor geen tuchttoefening over de aangesloten kerken kan en mag worden uitgeoefend. Maar mag van een kerk of van een organisatie van kerken iets anders worden verwacht dan het gehoorzaam buigen onder de Christus der Schriften en Zijn evangelie? En moet zij tot die gehoorzaamheid niet telkens weer oproepen en voor dwaling en ongehoorzaamheid waarschuwen?

New Delhi heeft nog eens weer opnieuw bevestigd, dat de Raad geen officiële uitspraken over eenheid mag doen, die in strijd zijn met de erkende leerstellingen van de aangesloten kerken. Maar daardoor is de eenheid tot een schijn-eenheid geworden. Het moet een eenheid zijn, die niemand bijt; waarin ieder zich thuisvoelt, waar niemand op de vingers wordt getikt. Het is een eenheid, waaronder de meest uiteenlopende gedachten aangaande Christus en Zijn evangelie moeten kunnen gevangen worden. Kajafas en Jezus, Arius en Athanasius, Luther en de paus moeten er zich in thuis kunnen voelen. Niemand mag ook maar iets worden in de weg gelegd.

Daarmee doet de Wereldkerk - ik kan het niet anders zien - de Christus der Schriften onrecht aan. Hij heeft de belijdenis van Zijn Godheid genoemd de rots waarop Hij Zijn kerk wil bouwen, maar een organisatie van kerken durft of wil die belijdenis tegenover haar leden niet ten volle handhaven. Dat zou het einde van de Wereldraad betekenen, heeft eens iemand gezegd. Maar mag de Wereldraad dan bestaan bij de gratie van een valse eenheid? Mag zij terwille van de eenheid het eigen woord van Christus krachteloos maken?

De Wereldraad ziet temidden van alle onderscheid tussen de kerken zelfs met de meest tegenover elkaar staande belijdenissen, een diepe eenheid.

Want het is niet zo, dat de Wereldraad een beweging is, die slechts de eenheid van de kerken wil bevorderen. Het is onbegrijpelijk, dat er na zoveel jaren Wereldraadpraktijk nog mensen zijn, die beweren, dat de Wereldraad slechts een gespreksgemeenschap is, een podium, waarop kerken elkaar ontmoeten om met elkaar te spreken en tegenover elkaar van het evangelie te getuigen, om zo tot meer eenheid te komen. Herhaaldelijk is van de kant van de Wereldraad zelf gezegd, dat hij meer is dan gespreksgemeenschap. Hij is een beweging, waarin - zoals het in de geschriften van de Wereldraad gezegd wordt - „wij samen worden opgenomen, een avontuur, dat wij beginnen, een proces, waaraan wij deelnemen”.

De Wereldraad wil de kerken maar niet tot eenheid brengen, maar zij erkent die eenheid in alle kerken van welk belijden zij ook zijn. De eenheid is er. Zij bestaat reeds en daarom moet er een zichtbare uiting aan gegeven worden. Dr. W. A. Visser 't Hooft, jarenlang sekretaris van de Wereldraad, heeft het eens zo gezegd: De oekumenische beweging kan worden gekarakteriseerd als een poging om uitdrukking te geven aan die eenheid, welke wij reeds bezitten in onze gemeenschappelijke band aan Jezus Christus.

New Delhi spreekt uit, dat „elke kerk en ieder van haar leden Christus toebehoren”. Geen woord over afval en ongelooft zelfs onder hen,

die zich noemen naar de naam van Christus. Geen woord over christenen, die het evangelie verdraaien, de godheid van Christus loochenen, de heilsfeiten verduisteren. Wat men ook belijdt, de eenheid is er. Die eenheid is de band aan Jezus Christus. Maar er zijn vele christussen in de Wereldraad. Welke Christus wordt bedoeld? Toch zeker niet de Christus naar de Schriften, want deze wordt door velen niet erkend.

Gesproken wordt van het ene apostolische geloof. Maar wat geloven velen nog van wat de apostelen eens geloofden? Velen geloven niet meer de artikelen van de apostolische geloofsbelijdenis. En toch is er eenheid. Maar het is niet de bijbelse eenheid. Het is een eenheid, waarbij men nauwelijks weet, wat men er bij moet denken.

Niettemin wordt de eenheid van de Wereldraad bezongen als een werk van de Heilige Geest. Ik dacht dat de Heilige Geest een andere eenheid werkt.

Calvijn heeft er altijd sterk de nadruk op gelegd, dat de Heilige Geest brengt tot de gehoorzaamheid aan het Woord. Hij gaat uit van wat de Heiland zegt in Joh. 14 : 26: „die zal u alles leren en u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb”.

In boek IV van zijn Institutie, hoofdstuk 8, 13 vervolgt de reformator dan „Hij verkondigt dus, dat wij van Zijn Geest niets meer moeten verwachten dan dat Hij onze verstanden verlicht om de waarheid van Zijn leer te begrijpen”.

Hij haalt dan een woord van Chrysostomus aan: „Velen roemen van de Heilige Geest, maar wie hun eigen dingen spreken, roemen ten onrechte van Hem, evenals Christus betuigde, dat Hij niet van Zichzelf sprak, omdat Hij uit de wet en de profeten sprak, laat ons zo ook niet geloven al wat buiten het evangelie onder de naam van de Geest wordt opgedrongen: want evenals Christus de vervulling is van de wet en de profeten, zo is de Geest de vervulling van het evangelie”. Calvijn voegt er dan aan toe, hoe verkeerd zij handelen „die met geen ander doel van de Heilige Geest roemen dan opdat ze onder Zijn naam leringen zouden aanprijzen, die vreemd zijn en buiten Gods Woord staan.”

De Heilige Geest werkt geen eenheid, waarin alle verscheidenheid van leer is, maar een eenheid van gehoorzaamheid en geloof aan het ene evangelie.

Daar wordt wel tegen in gebracht, dat dat ene evangelie zo rijk en diep is, dat het nauwelijks door één kerk in al zijn rijkdom en diepte kan worden gekend en geloofd. Dat kan alleen in gemeenschap met al de heiligen (Ef. 3 : 18) en met alle kerken samen. En bovendien moet dat ene evangelie in elke eeuw weer opnieuw worden verstaan en beleefd. Zoals de reformatoren in hun tijd het evangelie opnieuw hebben verstaan en verkondigd, zo moeten wij met elkaar in onze tijd weer het evangelie opnieuw verstaan en beleven. Telkens wordt gesproken over nieuw onderzoek en nieuwe bezinning. Tot eenheid komen betekent - zo wordt gezegd - niet minder dan het sterven en de wedergeboorte van vele vormen van kerkelijk leven. En tot die vormen van kerkelijk leven behoort ook de belijdenis.

In Toronto sprak het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken in 1950 o.a. uit, dat de participerende kerken erkennen, dat elementen van de ware kerk in de andere kerk aanwezig zijn. Zij hopen dat in het wederzijds gesprek op grond van deze waarheidselementen een belijdenis der volle waarheid en daarmee ook der eenheid, die op de volle waarheid rust, tot stand zal komen. Alle confessies zijn waar en onwaar en alles moet door de molen van de Wereldraad om zo gemeenschappelijk tot een nieuw belijden te komen.

Elke kerk verstaat slechts betrekkelijk de Waarheid en de Openbaring Gods. Alles wordt relatief gesteld. Bultman en Barth, Robinson en de paus, de oosters-orthodoxen en de vrijzinnigen moeten meewerken om te komen tot de absolute waarheid. Maar dat is een „waarheid”, waarin geen zekerheid meer is, een grootste gemene deler, waarin aan positiviteit niet veel meer over is.

Is het bijbels evangelie dan zo moeilijk te verstaan? Men is in onze tijd aan het ontmythologiseren en aan filosoferen om het evangelie voor de mens van onze tijd recht te verstaan. Wat houdt men anders over dan een evangelie naar de mens, waaruit alle kracht tot behoudenis ontnomen is?

Onze vaders hebben telkens weer beleden de duidelijkheid van de H.S. Daarmee hebben ze niet bedoeld dat de Bijbel een gemakkelijk boek is. Ook niet dat in de Schrift geen verborgenheden zijn, die het menselijk verstand ver te boven gaan. Er zijn vele vragen. Maar - de weg der zaligheid wordt er duidelijk in geleerd. Allerlei afval en dwaling duidelijk aangewezen. Alleen ons door de zonde verduisterd verstand en het vijandige hart van de mens verzet zich er tegen. Wat dat voor een eenheid en een belijdenis wordt, zoals de Wereldraad zich die voorstelt, is nog onlangs in Australië gebleken, waar bij besprekingen over een vereniging van

Methodisten, Presbyterianen en Congregationalisten het voorstel van een rechtzinnige dominee om aan de basis, waarop de vereniging zou plaats hebben, toe te voegen dat de Bijbel de hoogste norm is voor geloof en leven, werd verworpen.

En in eenheidsbesprekingen, die in Nieuw Zeeland werden gehouden, was in de „verklaring van geloof”, die aan de onderhandelende kerken zou worden voorgelegd, geen plaats voor leerstellingen als de goddelijke verkiezing, het verbond der genade, de volharding der heiligen en er was een onvoldoende verwijzing naar de Schrift.

In de geschriften van de Wereldraad is sprake van een eenheid, die niet is naar de Schrift.

Scheiding wordt slechts gezien als zondige eigenwilligheid. Men weet alleen te spreken van de zonde en de schande van de kerkelijke verdeeldheid. Maar is er ook niet een verdeeldheid om Christus' wil? We worden opgeroepen om onze ongehoorzaamheid te erkennen tegenover God, omdat wij Zijn gave van de eenheid niet verwerklijkt hebben. Maar geen woord over ongehoorzaamheid aan Zijn Woord en oproep tot bekering onder Zijn eeuwig evangelie.

Er is een bijbelse en een onbijbelse eenheid. De laatste is een eenheid ten koste van alles. Maar de bijbelse eenheid is een eenheid niet tot elke prijs.

We moeten staan naar de bijbelse eenheid. Daarvoor werken en bidden. Dat is de eenheid van allen, die Christus door Zijn Woord en Geest vergadert in het ene ware geloof. Het moet ons tot droefheid zijn dat er zoveel verdeeldheid is zelfs onder de ware Christgelovigen. Maar ondanks alle verdeeldheid is er toch een ware band der eenheid, die hen bindt. Het is de band des Geestes, die hen bindt aan Jezus Christus in de ene belijdenis aangaande Hem, de eeuwige Zoon van God, de gekruisigde en weer opgestane Heiland.

Tot zover prof. Oosterhoff.

We zijn hem dankbaar voor deze zaakrijke voorname, broederlijke, Schriftuurlijke kritiek.

De rede waarin hij deze gaf moest in tienduizenden exemplaren verspreid worden!

Laten we evenwel bij het uitbrengen van de noodzakelijke kritiek op de Wereldraad van kerken nooit vergeten dat de **door Christus veroordeelde verdeeldheid** der christenen een van de krachtigste stimulansen is van de **door Christus veroordeelde „eenheid”**.

C. V.

Actuele preken

Spurgeon is een van de grootste predikers van het Evangelie van Gods soevereine genade uit de negentiende eeuw geweest.

Jarenlang trad hij 's zondags in Londen op in het Metropolitan palace voor 5 à 6000 mensen. Kuyper noemt hem een „calvinistische baptist”. Spurgeons preken werden week in week uit over heel de wereld verzonden. Hij stierf in 1892.

Onlangs heeft men voor de BBC een preek van hem voorgelezen!

De reacties waren merkwaardig. In het zondagsblad van de „Diemerbladen” — De Rotterdammer enz. las men daarover het volgende:

Een preek van Spurgeon, voorgelezen voor de microfoon van de BBC (Engelse radiozender) heeft meer reacties van luisteraars opgeroepen, dan enige andere preek van een hedendaagse prediker. En het was nog niet eens één van de bekende preken van deze kanselredenaar uit de vorige eeuw. Het was een lang vergeten preek die gekozen was omdat hij moest passen in het kerkelijk jaar. De rector-magnificus van Spurgeons College zei: „Als er nu al zoveel reacties zijn hoeveel zouden er dan niet geweest zijn, als we een bekende preek van Spurgeon hadden gekozen? En hoe zou Spurgeon vandaag niet door ons ontvangen zijn, als hij in levende lijve voor de microfoon had kunnen verschijnen? Hij zou Engeland stormenderhand genomen hebben. Ik wilde wel dat we vandaag een dergelijke prediker hadden”.

De BBC zendt in de wintermaanden op zondagavond een programma van een half uur uit waarin aandacht geschonken wordt aan grote predikers uit het verleden. In februari werd een half uur gewijd aan Spurgeon. Ds. George Beasley-Murray, de rector van Spurgeons College, werd gevraagd een preek uit te zoeken.

Ds. Beasley-Murray ontdekte een onbekende preek over Jeremia 32 : 17: „Ach Heere Heere, zie Gij hebt de hemelen en de aarde gemaakt door Uw grote kracht en Uw uitgestrekte arm; geen ding is U te wonderlijk”.

Voor het eerst in de geschiedenis werd de BBC bedolven onder een vloed van aanvragen om de gedrukte preek, die er niet was. Het aantal van luisteraars was veel groter dan voor de andere uitzendingen in de serie.

Dat is een merkwaardig en verblijdend ding in onze tijd.

Als er het volle Evangelie gepredikt wordt is er nog altijd gehoor.

Toen een van onze predikanten eens een voluit Evangelische preek over Zondag één voor de radio hield werden er 600 exemplaren van aangevraagd.

Toen ik dit stukje las dacht ik aan een gesprek dat ik met prof. Greijdanus had een poos na de vrijmaking.

Zoals men weet ging deze oude professor in die dagen weer week in week uit preken. Ik vroeg hem toen we het daarover hadden of hij nog „nieuwe” preken maakte. Nee, zei hij, na 1917 (het jaar waarin hij als professor ophield) heb ik nooit meer een preek gemaakt. Dat was - en toen kwam er een echte Greijdiaanse opmerking - mijn opdracht niet. Daar werd ik niet meer toe geroepen. Maar zo liet hij daarop volgen: het is merkwaardig, hoe goed die oude preken nog „passen”.

Inderdaad, hoe zuiverder de preken het Evangelie vertolken, hoe minder ze onderhevig zijn aan veroudering. Wie de preken van Luther en Calvijn kent weet dat.

Daarom zijn ook de preken van Spurgeon nog steeds levend en actueel.

En niet minder zijn prachtige „pastorale adviezen” die niet zo lang geleden door Kok in een goede vertaling opnieuw zijn uitgegeven. Iedere dominé - en ook iedere ouderling - moest die minstens één maal per jaar doorlezen.

Als u eens een cadeau aan uw dominé geven wilt!

C. V.

Een brief van ds Chah

Aan de Theol. Hogeschool studeert, zoals we weten, de koreaanse predikant ds Chah.

Hij is een „pleegkind” van de Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg. En hij wordt door die kerk verzorgd - ik had bijna gezegd: verwend! - zoals dat alleen door Bunschoters en Spakenburgers geschieden kan. Broeders en zusters daar hebben ds Chah nu in staat gesteld in de vakantie naar vrouw en kinderen in Korea toe te gaan.

Bij zijn vertrek schreef ds Chah aan de Spakenburger en Bunschoter broeders de volgende brief. We laten het gebroken, aantrekkelijke nederlands van ds Chah onveranderd.

Broeders en Zusters in Spakenburg
en Bunschoten!

Allereerst dank ik aan God die niet alleen in de hemelen, maar ook in de gemeente woont en werkt; in de gemeente in het hart van broeders en zusters te Bunschoten en Spakenburg leeft. Christus, de enige Heiland, die voor ons zijn bloed vergoten heeft! Hij leeft nabij ons. Hij blijft in ons. Dat wil zeggen, dat wij ooit de heilige God aanschouwd hebben, want niemand heeft Hem ooit gezien. Toch blijft Hij zeer zeker in ons, in uw hart.

Ik kan nooit twijfelen, of Hij bij u blijft, en door u werkt, dat Hij aan u zijn grote liefde gaf en geeft. Hoe kon ik de liefde vergeten, die van boven gekomen is, die mij aangetoond werd door u. „Geliefden, indien wij elkander liefhebben, blijft God in ons” zegt de Heere; en „zijn liefde is in ons volmaakt geworden”, zegt de Heilige Geest door de apostel, Johannes. Ik kan duidelijk getuigen, dat uw liefde van boven gekomen is, want u hebt mij lief niet om het vlees, maar om Christus, die uw Heiland is, ook mijn Heiland. Jezus is gestorven voor u, en ook voor mij. Alles hangt van dit geloof af. Als u en ik buiten Christus stonden, hoe konden we elkaar onze gemeenschap hebben? Daarom luidt het in de Schrift: „Onze gemeenschap is met de Vader en met zijn Zoon Jezus Christus”. Dat was een prachtige gemeenschap! Het kleine mannetje, dat van verre oost land gekomen is, heeft heel wat gezien, gehoord en geleerd. Dat was een korte tijd, maar voor mij heel belangrijke, kostbare tijd geweest. In mijn gedachten zit de volheid van uw land, dat u gemaakt (ontwikkeld) hebt. Het kleine land, maar wat groot land, oneindige uitgebreide polders, prachtige bossen, schoone brede wegen, stromen auto's, vol van fietsen, veel bloemen, veel regen, maar ook veel liefde! Ik heb tot nu toe niemand gezien, die tegen elkaar boos was op de straten, in de winkel. De koeien zijn zo vrij: ze gaan vrijwillig rond en grazen. Als ze verzadigd worden, gaan ze zeker lekker slapen. Vrede land! Vijf dagen werkt u rustig. Twee dagen krijgt u ook rust. Op zondag komt u naar de kerk, het Woord in denkende. Elke maaltijd hoort u het levende Woord. Maar vrijdag of zaterdagavond zijn de jeugdigen druk met bromfietsen.

Vrouwen, de vrouwen van Holland, blijven altijd thuis en werken. Echt huiselijk land. Veel bloemen in de kamer.

Nu moet ik met één woord eindigen: Zeer bedankt! Allen! Het zou met veel woorden niet mogelijk zijn, om mijn bedank te zeggen, want ik heb te veel uw gaven ontvangen. Letterlijk onuitsprekelijk.

De Kerk, Korea-comit, en zusters, die mijn reiskosten gemaakt hebben. Door uw steun kan ik nu even naar Korea teruggaan om mijn vrouw en kinderen te zien en ik zal zo gauw mogelijk terugkomen om weer te studeren. En tot ziens.

Uw Paul Chah.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Alblasserdam en Nieuw-Lekkerland (bij accl.): Ds. J. van Dijk te Nagele; te Voorthuizen (bij accl.): Ds. E. Zwarteveen te Sliedrecht; te Edmonton (Canada): Ds. H. J. Nijenhuis te Bunschoten-Spakenburg; voor de zendingsarbeid der samenwerkende kerken in de prov. Groningen: Ds. C. A. Versluis te Bilt-hoven, voorheen zending van de kerk te Leerdam.

Schorsing opgeheven. Ná die van Schiedam en Zeist heeft ook de kerkeraad van de synodaal Geref. Kerk van Scheveningen het door hem in 1944 uitgesproken schorsingsvonnis opgeheven. Br. Y. Jacobs ontving van deze kerkeraad onder dagtekening van 2 september 1966 de volgende brief daarover:

„Waarde Broeder,

Van onze commissie tot samenspreking met Uw kerk ontvingen wij bijgaand schrijven, waarvan wij U gaarne kennis laten nemen, omdat dit schrijven voor de kerkeraad voor algemene zaken aanleiding was, zich nogmaals ernstig te bezinnen op de indertijd tegen de aangevoerde schorsingsgronden.

Na ernstige bespreking van bovengenoemde schorsingsgronden kwam de raad in zijn geheel tot de overtuiging dat dit schorsingsbesluit indertijd ten onrechte genomen werd.

Daarom berichten wij U, onder betuiging van ons hartelijk leedwezen voor het U aangedane onrecht, dat op grond van bijgaand schrijven besloten werd **het schorsingsbesluit, dat U trof, onvoorwaardelijk op te heffen.**”

Volgde ondertekening.

Zo overwint hoe langer hoe meer het recht en de waarheid.

Ds. F. F. Pels overleden. Op woensdag 31 augustus is onverwacht overleden Ds. F. F. Pels van Huizum. Ds. Pels werd 20 oktober 1919 geboren, en was dus pas 46 jaar oud. Hij was predikant van de kerken te Blija en Holwerd (1947-1949), Almelo en Nijverdal (1949-1953), waarna hij naar Armadale in Australië vertrok. In 1957 repatrieerde hij, en kwam in Huizum bij Leeuwarden. Hij had inmiddels een beroep aangenomen naar de gemeente Uithuizen. De begrafenis vond plaats op maandag 5 september op de begraafplaats te Huizum, nadat in een bijeenkomst in de Noorderkerk te Leeuwarden, welke onder leiding stond van Drs. D. Deddens, verschillende sprekers woorden van nagedachtenis en troost hadden gesproken.

K. Verlind. Op donderdag 8 september j.l. werd kand. K. Verlind bevestigd in het ambt van dienaar des Woords, om als zending door de kerk van Drachten en het met haar samenwerkende kerken, te worden uitgezonden naar Zuid-Afrika. De bevestiging geschiedde door Ds. R. Timmerman van Bunschoten-Spakenburg, die als tekst had gekozen Hand. 16 : 18. Na de handoplegging deed Ds. Verlind zijn intrede met een preek over Col. 4 : 2-4. Na de dienst werden nog verschillende toespraken gehouden.

Ds. J. Klamer met verlof. Vorige week is Ds. J. Klamer uit Nieuw-Guinea met verlof in ons land aangekomen. Zijn adres is thans Joh. Vermeerstraat 14, Bunschoten-Spakenburg.

Curaçao in Classisverband. De classis Gouda-Leiden-Woerden heeft in haar vergadering van 1 sept. besloten om te voldoen aan het verzoek van de kerk van Curaçao om opgenomen te mogen worden in het verband van de classis Gouda-Leiden-Woerden.

Nijverdal. De kerkdiensten van de gemeente te Nijverdal zullen voortaan weer worden gehouden in het eigen kerkgebouw, Geraniumstraat 31. De aanvangstijden zijn - in afwijking van het Kerkelijk Handboek - gesteld op 10.05 en 4.05 uur.

Predikanten Conferentie. De jaarlijkse predikanten conferentie wordt maandagavond 26 en dinsdag 27 september gehouden in de grote zaal van „Ons Gebouw” aan de Broederweg te Kampen.

Maandagavond spreekt de heer T. v. d. Leest uit Rotterdam over: „Moderne literatuur en pastorale zorg”. Dinsdag refereert ds. A. Jagersma van Groningen-Oost over: „De verhouding van het bijzondere ambt tot het algemene ambt”. De monitor wordt verzorgd door ds. M. v. d. Wel.

Tot kandidaten voor de vakatures in het bestuur werden gesteld: ds. J. v. d. Haar-ds. A. I. Krijtenburg en ds. J. M. Goedhart-ds. J. D. Houtman.

ADRESSEN

Ds. J. Meilof, Bretagnestraat 16, Heemskerk, tel. (02510) 32868; **Ds. C. van der Jagt,** IJsselkade 7a, Doetinchem; **Ds. J. Strating,** Stads-laan 74, Hattum, tel. 0(5206) 1544; **Bodegraven:** scriba: Tj. H. Rodenhuis, Jan Steenstraat 59, Woerden, tel. (03480) 2576; **Voorburg:** scriba: J. K. Lootens, Van Geusastraat 200, Voorburg, tel. (070) 854756; **Mariënberg:** adres diakonie: K. Hommeyer, Oordtstraat 8, Beerzerveld; **Aruba:** contactadres: W. Oussoren, Santa Cruz 318, Aruba; **American Reformed Church:** scriba: P. A. ten Haaf, 3380 East Paris Ave, Grand Rapids, Mich., U.S.A.; **Nagele (N.O.P.):** scriba: C. v. d. Lingen, Schoolstraat 16, Ens (N.O.P.); **Vroomshoop:** scriba: E. Schutte, Geerdijk 27, Vroomshoop; **Hillegersberg-Straatweg:** scriba: P. J. de Vrijer, Gladiolusstraat 14a, Rotterdam-12; diakonie: D. Dirkse, Teldersweg 10, Rotterdam-12; **Helpman:** scriba: Mr. A. Veenstra, Troelstralaan 71, Groningen, tel. (05900) 26490.

Het schisma in Gorkum. De classis Gorkum nam in haar vergadering inzake de kerkscheuring in Gorkum, het volgende besluit:

De classis, kennis genomen hebbende van de volgende uitspraken van de Particuliere Synode van Zuid-Holland 1965 (Acta art. 42)

I dat de daad van vrijmaking van de kerkeraad (praeses ds Algra) erkend dient te worden als onontwikkelaar vervolg van de strijd der gehoorzaamheid om het toevertrouwde pand te bewaren en de verstrooiing der gemeente tegen te gaan;

II dat de classis Dordrecht-Gorinchem de afgevaardigden van de kerkeraad (scriba H. Visser) als afgevaardigden van een gereformeerde kerk dient te ontvangen;

III aan het verzoek van de kerkeraad (scriba H. Visser)

„haar afkeuring er over uit te spreken „dat de classis, door openlijke aantasting van de H. Schrift, de belijdenis en de K.O. te tolereren, metterdaad de leervrijheid in de classis heeft ingevoerd””

niet te voldoen.

constaterende

1. dat de P.S. de eerstgenoemde uitspraak deed n.a.v. een verzoek van de kerkeraad te Gorinchem p.a. H. Visser, om uit te spreken

„dat onze daad van vrijmaking van de kerkeraad (praeses ds Algra) dient beoordeeld te worden naar de situatie zoals die zich ontwikkelde tussen 24 oktober 1962 (datum uitspraken van de P.S.) en 1 februari 1963 (datum vrijmaking) en als een daad van gehoorzaamheid aan het Woord des Heren dient erkend te worden.”

2. dat de Particuliere Synode van Zuid-Holland 1962 op 24 oktober 1962 uitsprak

„aan het verzoek van appellanten uit Gorinchem

„zich ongeveer als volgt uit te spreken: dat de classis na advies van deputaten ad art. 49, gezien de houding van de kerkeraad van Gorinchem ten opzichte van diverse publicaties niet anders kon doen dan constateren, dat een kerkeraad, die dit tolereert, in feite het verband met de Gereformeerde Kerken heeft verbroken” niet te voldoen” op grond van de overweging

„dat de bezwaarde broeders uit Gorinchem ten onrechte aan de P.S. een uitspraak vragen, zoals is vermeld sub voorts constaterende 3, aangezien

a. deze vraag doet blijken, dat de bezwaarde broeders te snel gereed zijn met een oordeel over de Kerk des Heren te Gorinchem;

b. een dergelijke uitspraak te weinig waarde zou hechten aan de positieve woorden, door ds Algra gesproken;

c. de classis door een dergelijke uitspraak zou verhinderd worden in de realisering van haar wettige begeerte, alle mogelijkheden te beproeven de kerk van Gorinchem voor de classicale samenleving te bewaren;”

en voorts uitsprak

„aan het verzoek van de bezwaarde broeders uit Gorinchem

„zich ongeveer als volgt uit te spreken: dat de classis, gezien de houding van de kerkeraad te Gorinchem t.o.v. de diverse publicaties in kerkblad en prediking na advies van deputaten ad art. 49 K.O. niet anders kon doen dan constateren, dat de kerkeraad van Gorinchem de belijdenis als formulieren van eenigheid voor de kerkelijke samenleving heeft losgelaten en derhalve niet meer gerekend kan worden tot de Gereformeerde kerken te behoren”

niet te kunnen voldoen”

op grond van de overweging, dat dit verzoek elke grond mist;

3. dat de classis Dordrecht - Gorinchem van februari 1963 de uitspraken van de P.S. 1962 voor vast en bondig hield, voor zo ver deze haar regardeerden, en met algemene stemmen besloot, deze naar haar bedoelingen uit te voeren, en daarom ook de haar aangewezen taak aanvatte;

4. dat als gevolg daarvan en mede op aandrang uit de gemeente, de kerkeraad van Gorinchem zich weer op de classis liet vertegenwoordigen; ds Algra een uitdrukking, die moeite had veroorzaakt, terugnám en t.a.v. andere zaken een uiteenzetting van zijn gevoelens gaf; en de kerkeraad verklaarde, zich van zijn taak opzicht te oefenen over de leer van de Dienaar des Woords te hebben gekwetend en dat in het vervolg ook hoopte te doen (brief 19 maart 1963);

5. dat dit alles weliswaar meerdere afgevaardigden niet voldeed of ten volle geruststelde, maar toch geen belemmering vormde over te gaan tot de orde van de dag

6. dat de Particuliere Synode van Zuid-Holland 1963 uitsprak „dat de classis Dordrecht-Gorinchem terecht op 21 maart 1963 de afgevaardigden van de kerkeraad te Gorinchem heeft ontvangen, gezien de behoorlijke credentie" (acta a. 26);

7. dat ook de bezwaarde broeders te Gorinchem zich op grond van de uitspraken van de P.S. 1962 tot de kerkeraad hebben gewend in een brief, gedateerd 15 november 1962, op welke brief zij eerst 17 januari 1963 een antwoord ontvingen, dat hen niet bevredigde;

8. dat dit onbevredigende antwoord de broeders leidde tot de conclusie „dat Uw raad geen enkele poging doet of begeert te ondernemen om het gerezen geschil uit het midden der gemeente van Christus weg te nemen en het geschikte vertrouwen te herstellen, door een publieke wederkeer tot de leer der zaligheid en de goede trouw in de onderlinge samenleving der kerken" (acte van vrijmaking).

voorts constaterende

1. dat de constatering van de Particuliere Synode van Zuid-Holland 1965

„3. dat daarna deze bezwaarde broeders uit Gorinchem zich op 15 november 1962 met een brief tot de kerkeraad gewend hebben met het verzoek afkeuring te willen uitspreken over met name genoemde en door de P.S. 1962 geconstateerde afwijkingen van Schrift, belijdenis en kerkenordening..."

(hetzij deze constatering geheel voor rekening van de P.S. is, hetzij daarin slechts een weergave wordt gegeven van het standpunt van de bezwaarde broeders) niet overeenstemt met de uitspraken van de P.S. 1962, die in voorzichtig gestelde overwegingen niet meer zei dan

„dat ds Algra lichtvaardig over de belijdenis in het algemeen en over art. 35 in het bijzonder geschreven heeft en... daarmee dreigt tekort te doen aan de rijkdom van de Gereformeerde belijdenis en de aard van deze belijdenis als formulier van enigheid"

en stelde „dat de classis Dordrecht-Gorinchem het geschil over art. 35 N.G.B.

had behoren terug te verwijzen naar de kerkeraad, daarbij de kerkeraad in overweging gevende de vraag, of hier mogelijk gesproken zou kunnen worden van „enig bedenken" in de zin van het ondertekeningformulier.

In overeenstemming met deze overwegingen heeft de classis van febr. 1963 dan ook gehandeld.

2. dat waar de Particuliere Synode 1965 oordeelt

„dat tussen de kerkeraad en de bezwaarde broeders gedurende jaren in geding zijn geweest zaken, die rechtstreeks raken de normen en accoorden van de ambtsbediening en de samenleving der kerken"

de commissie, die de Part. Syn. 1962 inzake de bezwaarschriften uit Gorinchem had te adviseren, rapporteerde:

„Wanneer zij het geheel van het aan de orde gestelde geding overziet, wil zij het volgende opmerken: zij meent ds Algra wel te kunnen begrijpen in zijn strijd tegen traditionalisme en confessionalisme, tegen wetticisme in de hantering van de belijdenis, woordenstrijd over de lettergrepen hiervan. Ook kan uw commissie in het schrijven van ds Algra waarderen de duidelijke bedoeling de gereformeerde kerken te bewaren bij het levendig horen naar de levende boodschap van Gods eeuwig-blijvende Woord.

Als de bezwaarde broeders meer oog zouden hebben gehad voor deze strijd, zou hun dossier in de zaak „ds Algra" wellicht niet zo omvangrijk zijn geworden en zouden zij zo snel niet klaar geweest zijn met het smeden van het zeer scherpe wapen van de herinstituering, alsmede met het geven van allerlei voor ds Algra en de kerkeraad te Gorinchem ongunstige interpretaties van wat bij eerste aanblik „kleinigheden", soms zelfs „pietluttigheden" genoemd dient te worden, door de broeders echter als „sympotomen" van bewust-ongereformeerd leven wordt aangemerkt. Ofschoon hierbij uiter-

aard de „locale kleur" van een conflict een rol speelt, alsook het feit, dat in een sfeer van geschokt vertrouwen allerlei kleinigheden niet langer als kleinigheden verwerkt kunnen worden, moet het Uw commissie toch wel van het hart, dat de bezwaarde broeders meermalen blijk geven van geïrriteerdheid en van een algeheel gebrek aan vertrouwen in hun predikant.

In het klagen van appellanten kan de commissie waarderen de begeerte, de leer, die van de vaders ons is overgeleverd, te bewaren, de gemaakte afspraken in de K.O. te onderhouden, het kerkelijk leven te G. te laten functioneren binnen het geheel van de zusterkerken, die als gereformeerde kerken in Nederland tesamen voorgaan op de weg naar de toekomst van Jezus Christus. Evenwel kan de commissie zich niet aan de indruk onttrekken, dat de bezwaarde broeders in hun ijveren de zaken veelszins op de spits hebben gedreven en zodoende nodeloos hebben verscherpt, nadat - wellicht omdat - de kerkeraad te G. van zijn kant in eerste instantie direct al te scherp stelde door van de kerken te Zwijndrecht en Zwijndrecht-Groote Lindt te zeggen, dat zij valse kerken waren geworden. In een dergelijke situatie, waarbij actie en reactie elkaar met welhaast „fatale" kracht oproepen en bepalen, moeten beide „partijen" wel uiterst voorzichtig zijn in het be- en veroordelen van elkanders, soms vermeende opvattingen en gedachten, alsmede in het onder woorden brengen van eigen gedachten over bepaalde punten, vooral wanneer deze punten ook de kerken in groter verband in beroering brengen."

tenslotte constaterende

dat de broeders van Mill en Vink ter classis op 31 maart 1965 verklaarden, dat zich tussen 24 oktober 1962 en 1 februari 1963 geen andere zaken hebben voorgedaan dan die door de P.S. 1962 waren behandeld (met uitzondering van de opvattingen van ds Algra inzake het ambt van de dienaar des Woords, welke echter nimmer rechtstreeks aan enige meerdere vergadering zijn voorgelegd);

van oordeel

1. dat de P.S. 1965 ten onrechte overweegt „dat de bezwaarde broeders... metterdaad zich op kerkelijke wijze tot hun kerkeraad hebben gewend (brief 15 november 1965)" aangezien kerkelijk handelen ook inhoudt de kerkelijke vergaderingen de tijd en de gelegenheid te geven het hunne te doen, en door de P.S. 1962 allereerst aan de classis een taak was aangewezen; terwijl bovendien door de P.S. 1962 aan geen van hun verzoeken was voldaan (!)

2. dat ook hun „vrijmaking" niet als kerkelijk handelen kan worden aangewezen, aangezien

a. deze in feite neerkomt op een niet voor vast en bondig houden van de uitspraken van de P.S. 1962 zonder daartegen in de kerkelijke weg in beroep te gaan; en

b. op 1 februari 1963 de houding van de classis Dordrecht-Gorinchem m.b.t. deze uitspraken nog niet bekend was.

Er van uitgaande, dat de classis deze uitspraken voor en vast en bondig zou houden en dienovereenkomstig handelen, hadden zij tenminste behoren te wachten op de handelingen van de classis en de reactie van de kerkeraad te Gorinchem daarop. En zelfs wanneer zij daardoor niet bevredigd zouden zijn, behoorden zij dan de kerkelijke weg te gaan door een hernieuwd appèl op de P.S. en eventueel zelfs tot aan de Generale Synode. Dan zouden zij kerkelijk hebben gehandeld, d.i. in overeenstemming met het Gereformeerde kerkrecht, dat immers ook beoogt in moeilijke situaties de broeders bijeen te houden.

In deze ordelijke weg wil de Here ook vrede geven (1 Cor. 14 : 33).

3. dat de overweging van de P.S. dat er „geen voldoende grond was voor de verwachting dat hij (= de kerkeraad van Gorinchem) zich door de classis wel zou laten bestraffen"

er niet mee rekent, dat de Geest des Heren Zijn werk juist doen wil en kan in de geordende kerkelijke wegen (zie boven 2);

overwegende

1. dat weliswaar de broeders moet worden toegegeven, dat de P.S. 1962 sprak over toestanden in 1960 en 1961, docht dat zij zelf verklaarden, dat zich tussen 24 okt. 1962 en 1 febr. 1963 geen nieuwe dingen hebben voorgedaan, en zij ook in hun brief van 15 november 1962, noch in de acte van afscheiding van 1 februari 1963, spreken over andere zaken dan die door de P.S. 1962 waren beoordeeld, die al hun verzoeken afwees (wederom afgezien van de opvatting van ds Algra over het ambt van de dienaar des Woords, welke echter nooit aan een kerkelijke vergadering werd voorgelegd en reeds daarom geen grond kan vormen voor een afscheiding of vrijmaking);

2. dat de P.S. 1965 uitspraken doet, tegenstrijdig met die van de P.S. 1962, zonder even-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw":

adres secretaris en penningmeester: Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 3404-12452

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

wel aan te tonen dat of waarin de P.S. 1962 heeft gedwaald of gefaald;

3. dat een mening, waarvan op 24 oktober 1962 wordt uitgesproken, dat ze elke grond kan vormen om zich van de gemeente van Jezus Christus vrij te maken;

4. dat haar voorgangsters de uitspraken van 1962 voor vast en bondig hebben gehouden, en zij zelf op basis van deze uitspraken verder wil werken;

5. dat het onmogelijk is, tegenstrijdige uitspraken van meerdere vergaderingen tegelijkertijd voor vast en bondig te houden;

sprekt uit

1. dat zij de uitspraak van de P.S. 1965 „dat de daad van vrijmaking van de kerkeraad (praeses ds Algra) erkend dient te worden als onontwikkelaar vervolg van de strijd der gehoorzaamheid om het toevertrouwde pand te bewaren en de verstrooiing der gemeente tegen te gaan" niet voor vast en bondig houden kan;

2. dat zij derhalve ook de tweede uitspraak van een gereformeerde kerk dient te ontvangen" niet voor vast en bondig kan houden;

en besluit

1. tegen deze uitspraken van de P.S. Zuid-Holland 1965 in beroep te gaan bij de e.v. generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland;

2. van deze uitspraken kennis te geven aan
a. de raad van de Gereformeerde Kerk te Gorinchem p.a. J. Wondergem;
b. de raad van de Gereformeerde Kerk te Gorinchem p.a. H. Visser;
c. de P.S. Zuid-Holland 1966, vergaderend te Gouda.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

"OPBOUW"

Met 1 oktober begint het 2e half jaar van "Opbouw".

Mogen we de lezers die per halfjaar betalen verzoeken hun abonnementsgelden te gireren op postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met vermelding voor "Opbouw".

Ten overvloede vermelden we nog even de prijs.

Voor een geheel jaar f 12,—

Voor een half jaar f 6,—

Studenten betalen f 8,—

voor een geheel jaar

Buitenland f 15,—

Australië per luchtpost f 40,—

Andere landen per luchtpost f 25,—

Mogen we op uw medewerking rekenen?

Hartelijk dank!

De administratie

"DE TOESTAND DER DODEN"

Wanneer eeuwig leven, nu of straks?

door H. W. den Haring

Toezending na ontvangst van f 1,25 op giro 346974 van het comité tot verbreiding van de Waarheid der Schriften, Raephorststraat 20 b, Rotterdam-11.